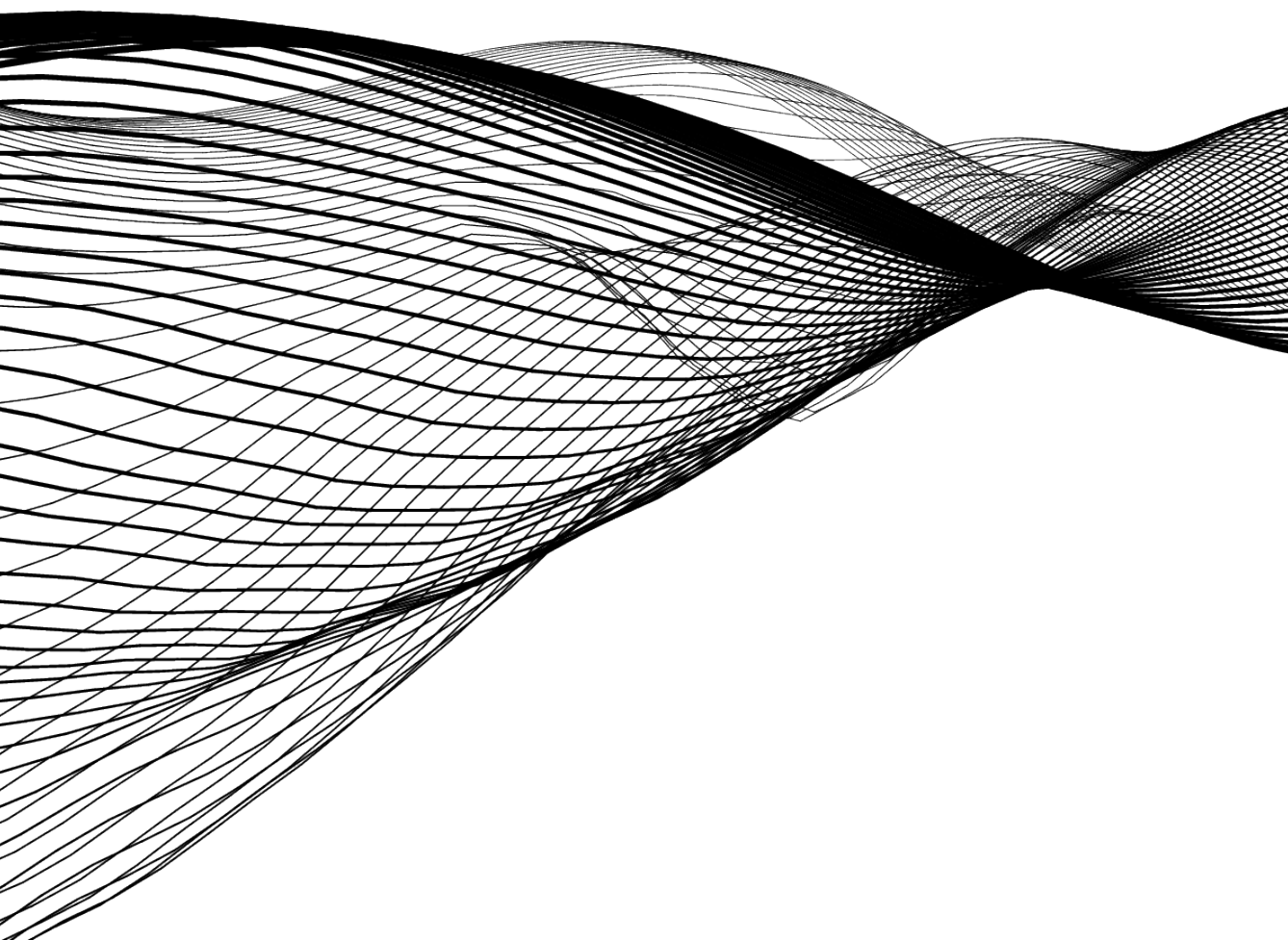

ALEKSANDAR MEDAREVIĆ

**UPUTSTVO ZA POPUNJAVANJE
INDIVIDUALNOG IZVEŠTAJA
O LICIMA OBOLELIM
OD BOLESTI ZAVISNOSTI**

Aleksandar Medarević
UPUTSTVO za popunjavanje individualnog
izveštaja o licima obolelim od bolesti zavisnosti

email: aco.batut@gmail.com
telefon: +381 (0) 64 2075798
www.aleksandarmedarevic.com

Štamparija: Instant System, Beograd
Prelom i dizajn korica: Marko Ilić
Tiraž: 50
ISBN: XXX-XX-XXXX-XXX-X
Beograd, 2024.

CIP - Kategorizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

XX.XX.XX.X..XXX
MEDAREVIĆ, Aleksandar, 1984
Uputstvo za popunjavanje individualnog izveštaja o
licima obolelim od bolesti zavisnosti.
- Beograd :Instant System. - 71 strana. 17,7 x 23,5 cm
Tiraž: 50

ISBN: XXX-XX-XXXX-XXX-X
COBISS.SR-ID XXXXXXXXX

SADRŽAJ

Uvod	15
Zakonski osnov	16
Sadržaj prijave	17
Evidentiranje podataka u Servisu javnog zdravlja	18
Definicije	19
Ustanova za lečenje	19
Definicija slučaja	20
Definicija lečenja od bolesti zavisnosti	20
Početak lečenja.	22
Okončanje lečenja	22
Period lečenja	22
Vođenje registra	23
Vođenje registra prema tipu centra	23
Kontinuiranost u prikupljanju podataka	25
Posebne situacije	25
Proces prikupljanja podataka	26
Intervju sa klijentom	26
Opis polja u prijavi lica obolelih od bolesti zavisnosti	27
Podaci o ustanovi	27
1. Registarski broj zdravstvene ustanove	28
2. Organizaciona jedinica	28
3. Opština organizacione jedinice	28
4. Registarski broj zaposlenog	29
5. Datum početka popunjavanja prijave	29
6. Datum dostavljanja prijave	29
Podaci o licu	30
1. Ime	30
2. Prezime	30
3. Državljanstvo	31

4.JMBG/EBS	31
5.Datum rođenja	31
6.Pol.	32
7.Kôd (šifra) lica	32
8.Prebivalište/boravište – naselje	33
Podaci o uslovima života	33
1. Gde lice živi?	34
2. Gde lice živi – drugo.	35
3.S kojim punoletnim licima živi?	35
4. S kojim punoletnim licima živi – drugo	36
5. Radni status	36
6. Radni status – drugo.	37
7. Najviša završena škola?	37
8. Da li ima svoju decu?	38
9. Uzrast najmlađeg deteta.	38
10. Da li živi sa svojom decom?.....	38
11. Da li živi sa licima mlađim od 18 godina, o kojima se stara?.....	39
Podaci o uzrocima zavisnosti.	40
1. Koji je glavni uzrok zavisnosti?.....	41
2. Glavni uzrok zavisnosti – navedite?	43
3. Koji je uobičajen način korišćenja – glavni uzrok zavisnosti?	43
4. Učestalost korišćenja u poslednjih 30 dana – glavni uzrok zavisnosti	44
5. Uzrast na početku korišćenja – glavni uzrok zavisnosti?	44
6. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 1?.....	45
7. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 1 – navedite?	45
8. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 2?.....	45
9. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 2 – navedite	45
10. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 3?.....	46
11. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 3 – navedite	46
12. Da li je lice koristilo više vrsta supstanci istovremeno u poslednjih 30 dana?.....	46
13. Koliko meseci (4 nedelje zaredom) nije koristio ni jednu od ponuđenih supstanci sa spiska u poslednjih 12 meseci?.....	47
Podaci o rizičnom ponašanju.	52
1. Da li je lice uzimalo psihoaktivne supstance injektiranjem?	53

2. Uzrast prvog uzimanja psihoaktivne supstance injektiranjem?	53
3. Da li je lice u toku injektiranja psihoaktivne supstance delilo igle i/ili špriceve s drugim licima?	54
4. Testiranje na HIV	54
5. Rezultat poslednjeg testiranja na HIV	55
6. Testiranje na Hepatitis C	55
7. Rezultat poslednjeg testiranja na Hepatitis C	56
8. Testiranje na Hepatitis B	56
9. Rezultat poslednjeg testiranja na Hepatitis B	56
Podaci o lečenju	57
1. Datum početka trenutne epizode lečenja?	58
2. Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?	58
3. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?	59
4. Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa psihoaktivnim supstancama?	60
5. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa psihoaktivnim supstancama?	60
6. Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa kockanjem?	60
7. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa kockanjem?	61
8. Ko je imao najveću ulogu u upućivanju lica na trenutnu epizodu lečenja?	61
9. Ko je imao najveću ulogu u upućivanju lica na trenutnu epizodu lečenja – drugo	62
10. Tip centra/programa za lečenje	63
11. Tip centra/programa za lečenje – drugo.	64
12. Da li je lice ikada bilo na supstitucionoj terapiji opioidima?	64
13. Godina u kojoj je započeta prva supstitucionna terapija opioidima?	64
14. Da li je lice sada na supstitucionoj terapiji opioidima?	65
15. Godina u kojoj je započeta sadašnja supstitucionna terapija opioidima?	65
16. Da li je sadašnja supstitucionna terapija opioidima propisana u ovom centru?	66
17. Lek koji se koristi u sadašnjoj supstitucionoj terapiji opioidima propisanoj u ovom centru?	66

18. Koji se lek koristi u supstitucionoj terapiji u ovoj epizodi lečenja – drugo	67
O Autoru.....	70
Literatura	71

REČ AUTORA

Ovaj dokument je nastao uz podršku Ministarstva zdravlja kroz zajednički rad Centra za monitoring droga, Instituta za javno zdravlje Srbije i Specijalne bolnice za bolesti zavisnosti.

Realizovan je u nastojanju da se ostvare najviši standardi Evropske unije na nacionalnom nivou u oblasti individualnog izveštavanja o licima u tretmanu bolesti zavisnosti, čime institucionalna mreža zdravstvenih ustanova koja učestvuje u izveštavanju direktno doprinosi jednom od segmenta značajnih za napredak Republike Srbije u pregovaračkom procesu pridruživanja Evropskoj uniji.

Izradom i implementacijom Registra obolelih od bolesti zavisnosti stečeni su preduslovi institucionalnog i održivog izveštavanja prema domaćim institucijama, međunarodnoj zajednici, profesionalnoj i široj javnosti u skladu sa zakonskim obavezama i standardima u pogledu poštovanja privatnosti i osetljivosti podataka o ličnosti.

Registar lica obolelih od bolesti zavisnosti predstavlja centralizovani sistem za prikupljanje podataka o lečenim licima s problemima zavisnosti dragocenih za kreiranje javnih politika obezbeđujući profesionalcima da korišćenjem podataka sadržanih u Registru kontinuirano unapređuju ovu kompleksnu i često stigmatizovanu oblast. Stručnom obradom podataka iz Registra omogućuje se dostizanje najvišeg nivoa uvida u realne potrebe za lečenjem na lokalnom i na nacionalnom nivou čime se direktno omogućavaju osnovi za kreiranje preventivnih programa zasnovanih na dokazima, praćenje ishoda lečenja i iznad svega sagledavanje karakteristika lica s problemima zavisnosti zarad unapređenja njihovog položaja.

Posebnu zahvalnost iskazujem prof. dr Danici Grujičić, Ministru zdravlja Vlade Republike Srbije, na ukazanom poverenju, prepoznatom značaju zajedničkog rada i ličnoj predanosti sistemskom rešavanju svakog od pitanja u oblasti psihoaktivnih-kontrolisanih supstanci.

SAŽETAK

Bolesti zavisnosti su jedan od najvećih izazova za čovečanstvo. Zloupotreba supstanci, pušenje i kockanje prožimaju sve grupe i sve uzraste ljudi, podstiču kriminal, korupciju i terorizam, stvarajući ogromno bogatstvo za malobrojne i neograničenu štetu za mnoge.

Zdravstvene ustanove, privatna praksa i druga pravna lica dužni su da na osnovu zdravstvene dokumentacije i evidencije sačine i dostave propisane individualne izveštaje o licima obolelim od bolesti zavisnosti nadležnom zavodu, odnosno institutu za javno zdravlje. Na osnovu dostavljenih izveštaja, zavodi i instituti vode registar lica obolelih od bolesti zavisnosti, sa ciljem praćenja i proučavanja zdravstvenog stanja stanovništva, unapređenja kvaliteta zdravstvene zaštite i njenog planiranja, kao i praćenja i sprovođenja planova i programa. Takođe, instituti sprovode istraživanja, vrše obaveštavanje javnosti, podnose izveštaje međunarodnim institucijama i sl.

Ovo uputstvo pruža smernice za popunjavanje individualnog izveštaja za lica obolela od bolesti zavisnosti i način dostavljanja prijave lica. Prijava lica obuhvata podatke o ustanovi, licu (klijentu, korisniku), uslovima u kojima ono živi, podatke o uzrocima zavisnosti, rizičnom ponašanju i lečenju. Izveštavanjem su obuhvaćena lica koja ili započinju ili nastavljaju lečenje zdravstvenih problema vezanih za zloupotrebu supstanci i kockanje. Lečenje je definisano kao delatnost (aktivnost) u određenom centru za lečenje, koja je direktno usmerena na osobe sa problemima sa zloupotrebom supstanci i/ili poremećajem kockanja, a za svrhu ima postizanje definisanih ciljeva u vezi sa ublažavanjem i/ili otklanjanjem ovih problema. Zdravstvena ustanova ili odgovarajuća privatna praksa dužni su da dostave jednu prijavu za jednog klijenta u toku kalendarske godine i to nakon prvog kontakta sa zaposlenima, u bilo kojem centru za lečenje unutar ustanove.

Uputstvo sadrži dodatne smernice za popunjavanje pitanja koja se odnose na strane državljane, beskućnike i maloletnike. Zbog značaja isticanja osnovnog uzroka zavisnosti, proces izbora osnovnog uzroka je slikovito objašnjen kroz više primera. Spisak uzroka zavisnosti se zasniva na metodologiji Evropskog centra za praćenje droga i zavisnosti od droga, uz uvažavanje lokalnih specifičnosti. Dostavljanje prijave je moguće samo preko Servisa javnog zdravlja, tj. elektronskog servisa za razmenu podataka, koji se nalazi u nadležnosti Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut”. Preduslov za dostavljanje prijave jeste prijava zaposlenog na pomenuti servis. Postoje dva načina razmene, od čega jedan podrazumeva učitavanje podataka iz lokalnih informacionih baza podataka, dok se drugi sastoji iz direktnog unosa u formular na stranici servisa. Razmena podataka je u potpunosti bezbedna i garantuje tajnost i nepovredivost procesa izveštavanja.

Ključne reči: droga, registar, javno zdravlje, zavisnosti.

ABSTRACT

Addiction disorders are one of the biggest challenges for humanity. Substance abuse, smoking, and gambling permeate all groups and all ages, fueling crime, corruption, and terrorism, creating enormous wealth for some and unlimited harm to others.

Healthcare institutions, private practice, and other legal entities have to prepare and submit prescribed individual reports on persons suffering from addiction to the competent institute, i.e., public health institute, based on medical documentation and records. Based on the submitted reports, institutions, and institutes keep a register of persons with an addiction disorder, with the aim of monitoring and providing the health status of the population, improving quality, planning health care, monitoring the implementation of plans and programs, as well as conducting research, informing the public, reporting to international institutions, etc.

This instruction provides guidelines for completing an individual report for addiction patients and submitting it. The report includes information about the institution, the person (client, user), the conditions in which he lives, the causes of addiction, high-risk behaviors, and treatment. Reporting includes individuals who are either entering treatment or continuing treatment for their substance- and gambling-related problems. The treatment is defined as an activity (activities) in a specific treatment center that directly targets persons with a substance use problem and/or gambling disorder and aims to achieve defined goals related to the mitigation and/or elimination of these problems. In order to facilitate the reporting process, one health institution or one private practice is obliged to submit one report for one client during the calendar year and that application after the first contact due to treatment with employees in any treatment center within the institution.

The instructions specifically contain additional guidelines for answering questions related to foreign nationals, homeless people, and minors. Due to the importance of highlighting the main cause of addiction, this decision process for the main cause is illustratively explained through a series of examples. The list of addiction causes is based on the methodology of the European Center for monitoring drugs and drug addiction, with recognized local specificities.

Submission of applications is possible only through the Public Health Service, an electronic data exchange service under the jurisdiction of the Institute for Public Health of Serbia “Dr. Milan Jovanović Batut.” The prerequisite for delivery is the employee’s registration for the service. There are two ways of exchange: uploading data from local information solutions or directly entering the form on the service page. Data exchange is entirely secure and guarantees the confidentiality and integrity of the reporting process.

Key words: drugs, registry, public health, addiction.

Uvod

Sindrom zavisnosti je skup fizioloških, bihevioralnih i kognitivnih fenomena koji se pojavljuju posle ponavljane upotrebe neke supstance ili grupe supstanci, i koji karakterišu: jaka želja za uzimanjem supstanci, teškoće u kontroli upotrebe i pored štetnih posledica, povećanje podnošljivosti, prioritarna usmerenost ka supstanci uz zapostavljanje drugih aktivnosti i obaveza, a ponekad i apstinencijalno somatsko stanje.¹ Pored kompulzivne upotrebe supstanci, postoje i brojne druge aktivnosti koje mogu biti adiktivne. U DSM-5 priručnik iz 2013. godine uvršćen je i „poremećaj kockanja” (ranije korišćeni termini „patološko kockanje” i „problematično kockanje”), zajedno sa poremećajima uslovljenim upotrebom alkohola i droga.²

Bolesti zavisnosti su jedan od najvećih izazova s kojima se svet suočava danas.³ Pored neposrednog uticaja na zdravlje, zloupotreba supstanci, kao i poremećaj kockanja povezani su s ostalim oboljenjima koja su češća među populacijom obolelih od bolesti zavisnosti nego među opštom populacijom. Zloupotreba supstanci, kao i poremećaj kockanja imaju snažne negativne posledice na porodicu i društvo. Ove posledice su očigledne u svim zemljama, od najbogatijih do najsiromašnijih, i prožimaju sve grupe i uzraste ljudi, podstičući kriminal, korupciju i terorizam, te stvarajući ogromno bogatstvo za malobrojne i neograničenu štetu za mnoge.³ Zbog svojih višestrukih uticaja na zdravlje pojedinca i zajednice, bolesti zavisnosti i povezana stanja su prepoznata kao bolesti i stanja od većeg javnozdravstvenog značaja. Društvena briga za zdravlje ostvaruje se obezbeđivanjem zdravstvene zaštite grupacijama stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolevanja, te obezbeđivanjem zdravstvene zaštite u vezi sa sprečavanjem, suzbijanjem, ranim otkrivanjem i lečenjem ovih i drugih bolesti i stanja od većeg javnozdravstvenog značaja.⁴

1 **ZAKON o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama**, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 99/2010 i 57/2018

2 American Psychiatric Association (APA). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 2013.

3 Wunsch MJ. Addiction medicine: an important field for public health. J Public Health Res. 2012;1(2):141-2.

4 **ZAKON o zdravstvenoj zaštiti**, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 25/2019

Zakonski osnov

Zakonom o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva („*Službeni glasnik RS*” br. 123/2014, 106/2015, 105/2017 i 25/2019-3) uređuju se zdravstvena dokumentacija i evidencije u oblasti zdravstva, vrste i sadržina zdravstvene dokumentacije i evidencije, način i postupak vođenja evidencije, lica ovlašćena za vođenje zdravstvene dokumentacije i upisivanje podataka, rokovi za dostavljanje i obradu podataka, način raspolaganja podacima iz medicinske dokumentacije pacijenata koja se koristi za obradu podataka, obezbeđivanje kvaliteta, zaštite i čuvanja podataka, kao i druga pitanja od značaja za vođenje zdravstvene dokumentacije i evidencija.

Zdravstvena dokumentacija i evidencije vode se upisivanjem podataka u osnovnu zdravstvenu dokumentaciju i pomoćna sredstva za vođenje evidencija.

Individualni i zbirni izveštaji izrađuju se na osnovu podataka iz osnovne zdravstvene dokumentacije i evidencija i pomoćnih sredstava za vođenje evidencija. Zdravstvene ustanove, privatna praksa i druga pravna lica dužni su da na osnovu zdravstvene dokumentacije i evidencija sačine i dostave propisane individualne izveštaje o licima obolelim od bolesti zavisnosti nadležnom zavodu, odnosno institutu za javno zdravlje.⁵ Bliža sadržina individualnog izveštaja o licima obolelim od bolesti zavisnosti propisana je Pravilnikom o obrascima i sadržaju obrazaca za vođenje zdravstvene dokumentacije, evidencija i izveštaja, registara i elektronskog medicinskog dosijea („*Službeni glasnik RS*” br. 109/2016, 20/2019; u daljem tekstu *Pravilnik*) u delu *Prijava lica obolelog od bolesti zavisnosti*. Upisivanje podataka u Prijavu lica obolelog od bolesti zavisnosti vrši se na osnovu pruženih zdravstvenih usluga u oblasti zdravstvene zaštite, u skladu sa zakonom i na osnovu podataka sadržanih u osnovnoj medicinskoj dokumentaciji, javnim i drugim ispravama.

Na osnovu dostavljenih izveštaja, zavodi i instituti vode registar lica obolelih od bolesti zavisnosti. Registar obolelih od bolesti zavisnosti je skup podataka o obolelima od ove bolesti u jasno definisanoj populaciji i teritoriji i podrazumeva organizovano prikupljanje, unos, čuvanje, analizu i interpretaciju podataka o licima obolelim od bolesti zavisnosti. Ciljevi registra su: praćenje i proučavanje zdravstvenog stanja stanovništva; praćenje i stalno unapređivanje kvaliteta zdravstvene zaštite; finansiranje zdravstvene zaštite; planiranje i programiranje

⁵ ZAKON o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 92/2023

zdravstvene zaštite; praćenje i ocenjivanje sprovođenja planova i programa zdravstvene zaštite; sprovođenje statističkih i naučnih istraživanja; informisanje javnosti; izvršavanje međunarodnih obaveza u oblasti zdravstva, kao i razvoj sistema zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja.⁵ Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut” dužan je da vodi registar lica obolelih od bolesti zavisnosti na teritoriji Republike Srbije.

Uspostavljanje odgovarajućeg informacionog sistema, vođenje i čuvanje zdravstvene dokumentacije i evidencija, odgovornost za tačnost i bezbednost podataka, dostavljanje individualnih izveštaja, prijava promene i odjava u utvrđenim rokovima, kao i kaznene odredbe u slučaju suprotnog postupanja, definisani su Zakonom.

Za ispunjenje ciljeva registra potrebna je puna saradnja svih učesnika.

Sadržaj prijave

Sadržaj prijave se zasniva na trećoj metodološkoj verziji indikatora zahteva za lečenje Evropskog centra za praćenje droge i zavisnosti od droga (EMCDDA) iz 2013. godine.⁶ Usklađenost sa standardima Evropske unije garantuje uporedivost ovih podataka.

Prijava obolelih od bolesti zavisnosti sastoji se iz sledećih delova:

- Podaci o ustanovi
- Podaci o licu
- Podaci o uslovima života
- Podaci o uzrocima zavisnosti
- Podaci o rizičnom ponašanju
- Podaci o lečenju

⁶ European Monitoring Centre for D, Drug A. Treatment demand indicator (TDI) standard protocol 3.0 : guidelines for reporting data on people entering drug treatment in European countries. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction; 2012.

Većina pitanja u prijavi je zatvorenog tipa, a odgovori se unose izborom između ponuđenih stavki. U izuzetnim slučajevima se bira opcija Drugo, koja zahteva detaljnija pojašnjenja unosom teksta. Neophodno je da uneti tekst bude jasno napisan, bez skraćenica. U slučaju supstanci, neophodno je uneti naziv opojne droge i njen nezaštićeni naziv, a u slučaju da on nedostaje – trivijalne i druge nazive, shodno Pravilniku o utvrđivanju psihoaktivnih kontrolisanih supstanci.⁷

Evidentiranje podataka u Servisu javnog zdravlja

Podaci se evidentiraju u zdravstvenom informacionom sistemu zdravstvene ustanove ili drugog pravnog lica i dostavljaju nadležnom institutu/zavodu za javno zdravlje isključivo u elektronskom obliku, putem Servisa javnog zdravlja Republike Srbije (u daljem tekstu: SJZ) – sistema za elektronsku razmenu podataka. Iz tog razloga, potrebno je da zdravstvene ustanove i privatne prakse, kao i zaposleni koji pristupaju registru budu evidentirani u SJZ. Postupak evidentiranja ustanova se odvija preko teritorijalno nadležnih instituta i zavoda za javno zdravlje. Omogućavanje pojedinačnog pristupa zaposlenima unutar zdravstvene ustanove ili privatne prakse odvija se preko odgovornih lica u ustanovama i privatnim praksama. Odgovorno lice može zatražiti pristup registru za zaposlene u ustanovi ili privatnoj praksi. Po odobrenju administratora, zaposleni će na mejl-adresu i svoj broj mobilnog telefona dobiti pristupne podatke za unos podataka u registar. Obaveza zdravstvenog radnika je da čuva pristupne podatke za sopstveni nalog i koristi se isključivo njime radi pristupanja servisu javnog zdravlja, kao i da preduzme sve mere u cilju onemogućavanja trećih lica da saznaju ili koriste njegove pristupne podatke ili nalog. U slučaju potrebe zaposleni se obraća odgovornoj osobi u svojoj ustanovi, a odgovorna osoba ustanove teritorijalno nadležnom institutu/zavodu za javno zdravlje.

Razmena podataka između SJZ s jedne strane i zdravstvenih ustanova ili privatnih praksi s druge strane odvija se na dva načina. Prvi način podrazumeva prenos podataka iz lokalnih informacionih baza podataka u SJZ. Za ovu opciju je potrebno da ustanova ili privatna praksa zatraži pomenutu mogućnost od lica zaduženih za održavanje informacionih baza podataka i uputi ih na SJZ. Ohrabrujemo Vas da koristite ovu opciju, koja Vam je na raspolaganju. Drugi

⁷ PRAVILNIK o utvrđivanju spiska psihoaktivnih kontrolisanih supstanci, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 40/2023

način jeste direktan unos podataka u formu SJZ i on je rezervisan za ustanove i privatne prakse koje ne mogu obezbediti unos podataka putem svojih informacionih programa.

Rukovalac podacima iz SJZ-a je krovni zavod za javno zdravlje na teritoriji Republike Srbije (u daljem tekstu IJZS). Ukoliko se u toku unosa podataka utvrdi da se u dostupnim šifrnarcima ne mogu naći odgovarajuće kategorije i ukoliko postoje nejasnoće vezane za korišćenje same aplikacije ili šifrnika, pravna lica se obraćaju za pomoć nadležnom institutu/zavodu za javno zdravlje. U slučaju da nadležni institut/zavod za javno zdravlje ne može samostalno rešiti problem, pravna lica se obraćaju IJZS, koji je nadležan za izmenu (dopunu) šifrnika i drugog metodološkog materijala.

Definicije

Ustanova za lečenje

Ustanova za lečenje je svaka (tačno) određena (konkretna) ustanova koja obezbeđuje lečenje od bolesti zavisnosti na teritoriji Republike Srbije. Ustanova može imati jedan ili više centara za lečenje. Centar za lečenje jeste odvojena, nezavisna organizaciona jedinica (odeljenje, odsek ili klinika), koja ima svoje definisane ciljeve, procedure, pravila i opseg usluga i intervencija, svoju ciljnu grupu, tim i rukovodioca/menadžera (vođu tima).⁸ Radi prikupljanja relevantnih podataka na nacionalnom nivou, potrebno je učestvovanje svih centara u kojima se leče oboleli od bolesti zavisnosti na teritoriji Republike Srbije, bez obzira na vlasništvo, broj zaposlenih, broj klijenata, dužinu rada ili ostale karakteristike.

- *Centri koji trebaju biti uključeni:*
- *Centri za ambulantno lečenje;*
- *Centri za bolničko lečenje;*
- *Programi za lečenje u zatvorima;*
- *Izabrani lekar (ako sprovodi lečenje na način definisan ovim dokumentom).*

⁸ European Monitoring Centre for D, Drug A. Manual for carrying out facility surveys using the European Facility Survey Questionnaire (EFSQ). Lisbon: European Monitoring Centre for, Drugs Drug, Addiction; 2017.

Centri/programi koji će biti isključeni:

- *Bilo koji drugi tip centra za lečenje, ukoliko nije uključen u gore definisani način lečenja (definicija lečenja od bolesti zavisnosti);*
- *Samo centri/programi za obaveštavanje;*
- *Centri koji jedino učestvuju u deljenju igala i špriceva i obezbeđivanju supstitucione terapije;*
- *Centri koji sprovode samo sporadične intervencije prema obolelima od bolesti zavisnosti u zatvoru;*
- *Službe za hitno lečenje u zdravstvenim ustanovama;*
- *Ustanove opšte socijalne zaštite;*
- *Zajednice koje nisu organizacioni deo zdravstvene ustanove.*

Sve navedene definicije se odnose na jedan određeni centar.

Definicija slučaja

Slučaj je klijent koji se leči u centru za lečenje u toku kalendarske godine (od 1. januara do 31. decembra), usled problema koje je stvorilo njegovo/njeno korišćenje supstanci ili kockanje. Definicija slučaja uključuje lica svih uzrasta, bez obzira na pol, rod i način plaćanja usluga, i podjednako podrazumeva i državljane Srbije i strance.

Definicija lečenja od bolesti zavisnosti

Lečenje je definisano kao delatnost (aktivnost) u određenom centru za lečenje, koja je namenjena licima sa problemima sa zloupotrebom supstanci i/ili poremećajem kockanja i za svrhu ima postizanje definisanih ciljeva u vezi sa ublažavanjem i/ili otklanjanjem ovih problema, obezbeđeno od strane iskusnih i akreditovanih stručnjaka, u okviru priznate medicinske, psihološke ili socijalne pomoći.

Lečenje se često odvija u specijalizovanim objektima namenjenim obolelima od bolesti zavisnosti, ali se takođe može odvijati u opštim institucijama koje nude medicinsku/psihološku pomoć licima koja imaju probleme sa zloupotrebom supstanci (vidi i „Centar za lečenje”).

Lečenje u smislu ovog registra uključuje:

- *Intervencije čiji je primarni cilj detoksikacija;*
- *Intervencije čiji je primarni cilj apstinencija;*
- *Lečenje supstitutima;*
- *Specijalizovan/strukturiran duži program lečenja;*
- *Intervencije čiji je cilj smanjenje štete u vezi sa supstancama, ako su organizovane u okviru planiranog programa;*
- *Psihoterapija/savetovanje;*
- *Planirano strukturirano lečenje sa jakom socijalnom komponentom;*
- *Lečenje uz medicinsku pomoć;*
- *Nemedicinske intervencije uključene u planirane programe (npr. strukturalna savetovanja);*
- *Posebno lečenje usmereno ka obolelima od bolesti zavisnosti u zatvorskom okruženju.*

Lečenje u smislu ovog registra ne uključuje:

- *Sporadične intervencije koje nisu uključene u planirani program;*
- *Kontakt sa opštim uslugama, koje uključuju samo zahteve za socijalnom pomoći;*
- *Kontakte u kojima supstanca i/ili poremećaj kockanja nisu glavni razlog za traženje pomoći, čak i kada se lečenje odnosi na zdravstvene probleme koji se mogu dovesti u vezu sa korišćenjem supstance ili patološkim kockanjem (uznemirenost, anksioznost; oboljenja srca, kože i drugih organa; zarazne bolesti prenete priborom za injektiranje supstanci itd.);*
- *Kontakt sa porodicom ili drugim licima koja nisu korisnici supstance ili ne pokazuju znake prisustva poremećaja kockanja;*
- *Zatvorenike same po sebi;*
- *Službe koje jedino pružaju razmenu igala;*
- *Programe niskog praga;*
- *Usluge koje pružaju organizacije na ulici;*
- *Smeštaj i boravak lica obolelih od bolesti zavisnosti ili lica koja su bila obolela od bolesti zavisnosti;*
- *Grupe za vršnjačku pomoć;*
- *Propisivanje lekova od strane izabranog lekara;*
- *Izradu lekova i ostalih terapija;*
- *Preuzimanje propisane terapije.*

Početak lečenja

Početak lečenja se smatra najraniji formalizovani kontakt između klijenta i centra tokom lečenja od bolesti zavisnosti. Tokom ovog kontakata bi trebalo da bude moguća identifikacija klijenta, kao i procena njegovih karakteristika i potreba.

Okončanje lečenja

Okončanje lečenje predstavlja prekid kontakata između klijenta i centra usled jednog od tri razloga:

- Formalnog okončanja lečenja u centru;
- Prestanka pohađanja centra od strane klijenta;
- Klijentove smrti.

Lečenje se ne smatra okončanim kada:

- Klijent završava prethodnu i počinje novu aktivnost lečenja kao deo iste epizode lečenja;
- Klijent produžava kontakte sa centrom za lečenje u okviru perioda od šest meseci (180 dana) ili kraće.

Lečenje se ne smatra okončanim, u smislu prijave obolelih od bolesti zavisnosti, ako klijent produžava kontakte sa istim centrom u toku narednih šest meseci (180 dana). Ako između dva kontakata sa istim centrom protekne više od šest meseci (180 dana), drugi kontakt se smatra početkom nove epizode lečenja.

Period lečenja

Period lečenja je definisan kao „period usluge između početka lečenja od zavisnosti i okončanja lečenja u jednom centru”.

Vođenje registra

U ustanovi za lečenje popunjava se jedan i samo jedan obrazac po klijentu svake godine. Menadžment ustanove će se starati o saradnji između centara u ustanovama gde postoji veći broj centara za lečenje, tako da samo prvi kontakt s centrom za lečenje unutar iste ustanove tokom te kalendarske godine bude registrovan, a izveštaj popunjen i dostavljen na predviđeni način u predviđenom roku (**grafikon 1**).

Obrazac prijave obolelih od bolesti zavisnosti popunjava se za vreme prvog kontakta klijenta sa zaposlenima u ustanovi za lečenje bolesti zavisnosti, i to za:

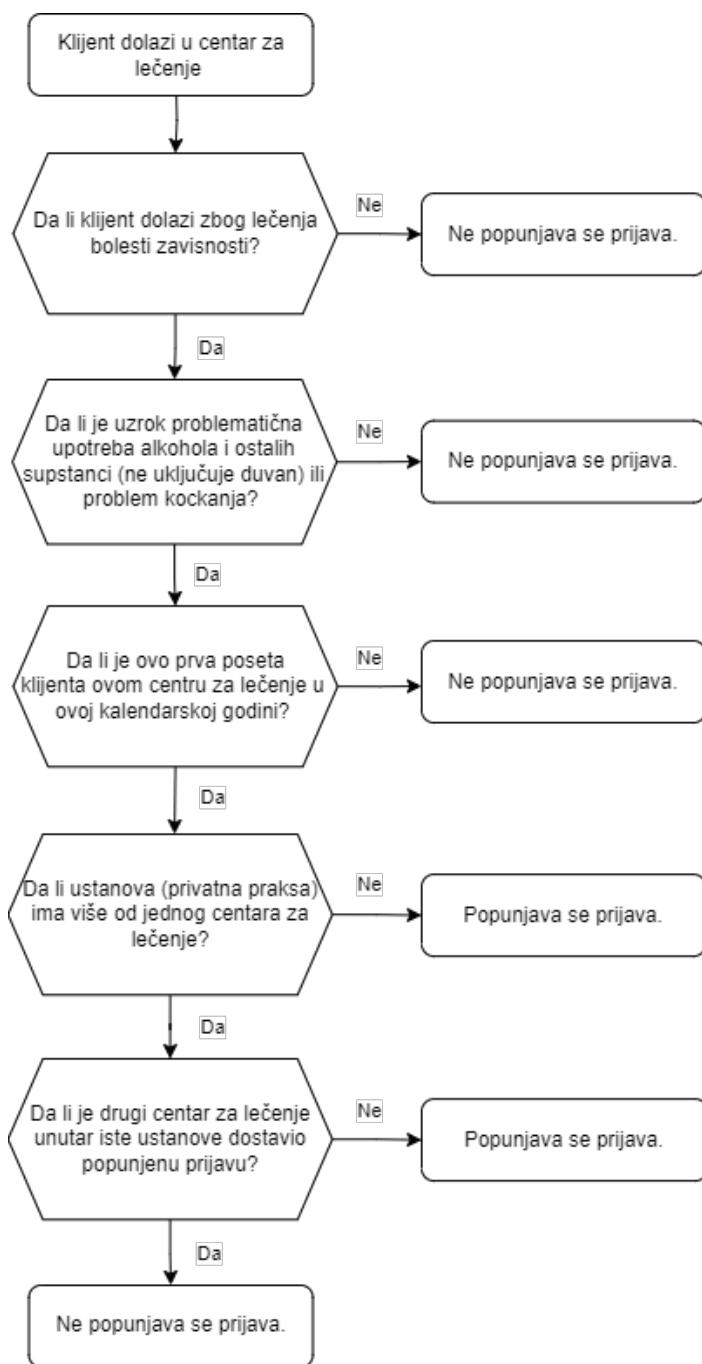
- *Klijente na početku epizode lečenja u centru za lečenje od bolesti zavisnosti;*
- *Klijente koji dolaze u centar za lečenje od bolesti zavisnosti prvi put u kalendarskoj godini, nastavljajući epizodu lečenja iz prethodne godine.*

Vođenje registra prema tipu centra

Za ambulantno lečenje: Pitanja se odnose na period od 30 dana pre intervjuja.

Za bolničko (stacionarno) lečenje: Pitanja se odnose na period od 30 dana pre početka bolničkog lečenja.

Za zatvorske (prитvorske) jedinice: Pitanja se odnose na period od 30 dana pre intervjuja.

Grafikon 1. Procedura popunjavanje prijave

Kontinuiranost u prikupljanju podataka

Podaci o klijentima se prikupljaju tokom cele godine. Prikupljene prijave se dostavljaju odmah po pribavljanju svih podataka, a najkasnije 90 dana od početka prikupljanja podataka. U slučaju da se prikupljanje ili dostavljanje podataka prolongiraju, postoji mogućnost da se iste obaveze zaborave.

U pojedinim slučajevima je moguće da se dostavljanje prijave ne završi tokom iste kalendarske godine. U takvim slučajevima potrebno je kompletirati jednom započetu prijavu, a potom dostaviti novu prijavu, sa podacima koji se odnose na okolnosti u tekućoj godini.

Posebne situacije

Beskućnici

Prebivalište/boravište – naselje. – Upisati trenutno boravište.

S kojim odraslim licima klijent živi? –Živi sam.

Da li klijent živi sa svojom decom? –Ne.

Da li klijent živi sa licima mlađim od 18 godina, o kojima se stara? –Ne.

Maloletna lica

Uzeti u razmatranje da maloletnik može biti u partnerskoj zajednici sa drugim licem i da može imati svoju decu.

Stranci bez prijavljenog prebivališta u Republici Srbiji

Prebivalište/ boravište – naselje. – Upisati naselje u kojem se nalazi centar.

Proces prikupljanja podataka

Intervju sa klijentom

Zaposleni popunjava obrazac prijave obolelih od bolesti zavisnosti sa informacijama o lečenju na osnovu intervju sa klijentom. Intervju sa klijentom je najmoćnije dijagnostičko sredstvo u pristupu mentalnim bolestima, u kojem svako pitanje treba da ima svoju svrhu.⁹ Njega treba obaviti u atmosferi prijatnoj za obe strane, uz poštovanje tajnosti razgovora. Prisustvo trećih lica, spoljašnja ometanja, česti prekidi i neodgovarajuća sredina utiču na tok intervju. Intervjuu mogu prisustvovati treća lica samo uz saglasnost učesnika u intervjuu. Dobra praksa vođenja individualnih izveštaja je da se svi podaci o klijentu prikupljaju u njegovom prisustvu. Pitanja u prijavi imaju za cilj pribavljanje što tačnijih informacija o trenutnoj situaciji klijenta, na način kako je klijent procenjuje. Na pojedina pitanja se može činiti da je teško dati direktan odgovor izborom između ponuđenih odgovora. Razgovor o nedoumicama pomaže i klijentu i anketaru u centru da bolje sagledaju celokupnu situaciju. Intervju zahteva vreme, a to se naročito odnosi na intervju na početku epizode lečenja. Klijentu treba postavljati jednostavna, lako razumljva, nedvosmislena pitanja, prikladna njegovom obrazovanju, intelektualnim sposobnostima i trenutnom zdravstvenom stanju. Za pitanja koja su uglavnom usmerena na centar neophodno je angažovanje anketara, kako bi u saradnji sa ostalim zaposlenima u centru i uvidom u zdravstvenu dokumentaciju bio obezbeđen što tačniji odgovor.

Klijent bi trebalo da bude upoznat sa prikupljanjem podataka. Preduslov za uspešan intervju je postojanje iskrenog odnosa, razumevanje i poverenje sa obe strane. Na početku intervju klijentu se može reći da će se na osnovu razgovora pribaviti informacije o njegovom periodu lečenja od bolesti zavisnosti. U ovom kontekstu, klijentu je važno naglasiti da su njegovi lični podaci zaštićeni zakonom. Klijent se može motivisati napomenom da je cilj intervju dobijanje pouzdanih i tačnih informacija o bolestima zavisnosti i procesu lečenja, te da su ove informacije dragocene kako za lica kojima se pruža lečenje tako i za sva lica obolela od bolesti zavisnosti, a ujedno i za prevenciju ovih bolesti u budućnosti. Sveobuhvatni i tačni podaci služe za zastupanje, zagovaranje i zaštitu prava lica na lečenje i pomažu destigmatizaciji ove populacije.

9 Carlat DJ. The psychiatric interview: A practical guide: Lippincott Williams & Wilkins; 2005

Potpun i pravilno popunjen obrazac potrebno je dostaviti što pre. Preporuka je da se popunjavanje obrasca obavi na početku lečenja, a za pacijente u ambulantnom tretmanu ili lica smeštena u zatvorima/pritovorima u toku prve tri posete. U slučaju da se popunjavanje odloži, lečenje se može završiti ili se popunjavanje može zaboraviti.

U slučaju klijenata kod kojih je popunjavanje u jednoj kalendarskoj godini započeto a nije završeno, najpre je potrebno dovršiti popunjavanje u novoj kalendarskoj godini. Posle dostavljanja izveštaja koji se odnosi na prethodnu godinu, popunjava se izveštaj za novu godinu.

Za klijente koji nastavljaju lečenje iz prethodne godine potrebno je ponovo dostaviti prijavu. Treba voditi računa da se podaci u prijavi odnose na period od 30 dana pre intervjuja. Podaci iz prethodne prijave se mogu koristiti za olakšavanje procesa, ali je neophodno voditi računa o promenjivosti svih podataka. Iz tog razloga preporuka je da se svi odgovori prethodno pročitaju klijentu, te da se od njega traži da potvrdi odgovore ili izabere druge, koji se odnose na period od poslednjih 30 dana.

Opis polja u prijavi lica obolelih od bolesti zavisnosti

Podaci o ustanovi

Podaci o ustanovi:

1. Registarski broj zdravstvene ustanove
2. Organizaciona jedinica
3. Opština organizacione jedinice
4. Registarski broj zaposlenog
5. Datum početka popunjavanja prijave
6. Datum dostavljanja prijave

1. RegistarSKI broj zdravstvene ustanove

Tip vrednosti: Šifarnik.

Logička kontrola: Automatski se popunjava prilikom upisa u SJZ.

Napomena: Zdravstvena ustanova mora biti evidentirana u Registru pružalaca zdravstvenih usluga.

2. Organizaciona jedinica

Tip vrednosti: Šifarnik organizacionih jedinica. U Tabeli 1 su prikazane najčešće šifre i nazivi organizacionih jedinica. Moguće je izabrati ove ili druge šifre, shodno tipu organizacione jedinice.

Tabela 1. Najčešće korišćene šifre organizacionih jedinica.

sif_ts_id	sif_vrednost	sif_kod
100003021	SEK/TER – Psihijatrija – stacionarna delatnost	2030001
100003021	SEK/TER – Psihijatrija – bolesti zavisnosti – stacionarna delatnost	2030002
100003021	SEK/TER – Psihijatrija – bolesti zavisnosti – stacionarna delatnost	2030101
100003021	SEK/TER – Psihijatrija – bolesti zavisnosti – specijalističko-konsultativna delatnost	2030102
100003021	SEK/TER – Pedijatrija – psihijatrija – stacionarna delatnost	2111001
100003021	SEK/TER – Pedijatrija – psihijatrija – specijalističko-konsultativna delatnost	2111002
100003021	SEK/TER – Dnevna bolnica – psihijatrija	2111002

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Vrednost se bira iz šifrnika.

3. Opština organizacione jedinice

Tip vrednosti: Šifarnik organizacionih jedinica.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

4. Regstarski broj zaposlenog

Tip vrednosti: Šifrnarnik zaposlenih.

Logička kontrola: Automatski se popunjava prilikom upisa u SJZ.

Napomena: Zaposleni (lice ovlašćeno za popunjavanje prijave) mora biti evidentiran u Registru zaposlenih.

5. Datum početka popunjavanja prijave

Tip vrednosti: Datum (dan.mesec.godina).

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Format datuma je DD.MM.GGGG.

Napomena: Unosi se datum kada je započeto popunjavanje prijave lica obolelog od bolesti zavisnosti. Ukoliko se popunjavanje prijave vršilo kroz dva ili više razgovora s klijentom, upisuje se samo datum prvog razgovora.

Primer: Klijent 1. septembra 2021. prvi put dolazi u centar za lečenje, pri čemu se obavljaju dijagnostičke i/ili terapijske procedure. Popunjavanje prijave lica obolelog od bolesti zavisnosti se vrši 9. i 25. septembra. Svi podaci su prikupljeni i uneti u prijavu 25. septembra. Kao datum početka popunjavanja prijave upisati: 09.09.2021.

6. Datum dostavljanja prijave

Tip vrednosti: Datum.

Logička kontrola: Automatski se popunjava prilikom upisa u SJZ. Ne može iznositi više od 90 dana u odnosu na „Datum početka popunjavanja prijave“.

Napomena: Prijava lica obolelih od bolesti zavisnosti se obavlja kontinuirano tokom cele godine. Pravilno popunjena prijava lica obolelog od bolesti zavisnosti mora se dostaviti što pre, a najviše u roku od 90 dana od datuma početka popunjavanja prijave.

Podaci o licu

1. Ime
2. Prezime
3. Državljanstvo
4. JMBG/EBS
5. Datum rođenja
6. Pol
7. Kôd (šifra) lica
8. Prebivalište/ boravište – naselje

1.Ime

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Dužina polja je minimum 3, a maksimum 100 karaktera.

Napomena: Unosi se lično ime iz ličnog dokumenta (lična karta, pasoš, zdravstvena knjižica).

2.Prezime

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Dužina polja je minimum 3, a maksimum 100 karaktera.

Napomena: Unosi se prezime iz ličnog dokumenta (lična karta, pasoš, zdravstvena knjižica).

3. Državljanstvo

Tip vrednosti: Šifarnik država.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Vrednost se bira iz šifarnika.

Napomena: Državljanstvo predstavlja poseban pravni odnos između države i pojedinca, ostvaren rođenjem, poreklom, prijemom ili na osnovu ratifikovanog međunarodnog ugovora. Unosi se podatak o klijentovom državljanstvu iz ličnog dokumenta (za strane državljane iz pasoša). Ako klijent ima dva državljanstva, izabrati primarno. Ako klijent ima državljanstvo Srbije i još neke druge države, izabrati Srbiju.

4. JMBG/EBS

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Sastoji se od 13 karaktera.

Napomena: Za strane državljane unosi se Evidencijski broj stranca (EBS).

Primer: 3103980123456

5. Datum rođenja

Tip vrednosti: Datum (dan.mesec.godina).

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Format datuma je DD.MM.GGGG.

Napomena: Automatski se popunjava na osnovu unetog JBMG.

Primer: 31.03.1980.

6.Pol

Tip vrednosti:

- 1.Muški.
- 2.Ženski.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Vrednost se bira iz šifrarnika.

Napomena: Pol se odnosi na biološke razlike između žena i muškaraca, koje mogu biti trajne i univerzalne. Dakle, pol predstavlja biološko svojstvo ljudi, odnosno skup bioloških polnih karakteristika, kao što su polni hromozomi, polne žlezde, hormoni i unutrašnji i spoljašnji polni organi. Binarnu podelu na polove, muški i ženski, kreirala je nauka. Međutim, postoje lica koja ne pripadaju striktno muškoj ili ženskoj kategoriji, tj. pripadaju obema kategorijama istovremeno, i koja odlikuju razne varijacije kada su u pitanju biološke polne karakteristike (interseksualna lica). Podatak se unosi na osnovu iskaza klijenta.

7.Kôd (šifra) lica

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Automatski se kreira.

Napomena: Program će kreirati šifru kombinacijom slova imena, prezimena, pola i godine rođenja klijenta. Preporuka je da se Kôd koristi za označavanje pojedinačnog klijenta, a da se podaci o imenu, prezimenu i JMBG/EBS koriste samo pri prijavi u Registar.

Kôd se kreira po principu: drugo i treće slovo imena klijenta, drugo i treće slovo prezimena klijenta, pol klijenta (M=za muški pol, Z= ženski pol, N= nepoznato), poslednje tri cifre iz godine rođenja klijenta.

Primer: Janko Janković, muški pol, rođen 1990. Kôd: ANANM990.

8. Prebivalište/boravište – naselje

Tip vrednosti: Šifrnik naselja.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Vrednost se bira iz šifrnika naselja. Unosi se podatak o prebivalištu-naselju iz ličnog dokumenta (lična karta, pasoš, zdravstvena knjižica). Ako nema podataka o prebivalištu u ličnom dokumentu, unosi se podatak dobijen na osnovu iskaza klijenta.

Napomena: Prebivalište je mesto u kome se građanin nastanio s namerom da u njemu stalno živi, odnosno mesto u kome se nalazi centar njegovih životnih aktivnosti, profesionalnih, ekonomskih, socijalnih i drugih veza, koje dokazuju njegovu trajnu povezanost s mestom u kome se nastanio. Ovaj podatak se odnosi na poslednje prijavljeno prebivalište. U slučaju da klijent boravi van svog prebivališta duže od 90 dana, uneti boravišno mesto.

Podaci o uslovima života

1. Gde lice živi?
2. Gde lice živi – drugo
3. S kojim punoletnim licima živi?
4. S kojim punoletnim licima živi – drugo
5. Radni status
6. Radni status – drugo
7. Najviša završena škola?
8. Da li ima svoju decu?
9. Uzrast najmlađeg deteta
10. Da li živi sa svojom decom?
11. Da li živi sa licima mlađim od 18 godina, o kojima se stara?

Podaci o uslovima života se odnose na uslove života u trenutku intervjuisanja klijenta. Trenutni uslovi života obuhvataju uslove u okviru 30 dana pre intervjuisanja klijenta, ili se, ako je u pomenutom periodu došlo do promene, beleže podaci o uslovima na dan intervjuisanja (tj. popunjavanja prijave). Cilj je dobiti najvažniju sliku o uslovima života.

1. Gde lice živi?

Tip vrednosti:

1. Stalni smeštaj. Klijent ima adekvatno i sigurno stanovanje. Npr. iznajmljuje stan ili poseduje stan u svom vlasništvu ili vlasništvu supružnika, partnera ili roditelja.

2. Privremeni smeštaj. Klijent ima neadekvatno (neprimereni ili nekonvencionalni objekti) ili nesigurno stanovanje (privremeno stanovanje kod rodbine/prijatelja) u prethodnih mesec dana. ETHOS kategorije od 8 do 13.¹⁰

3. U zatvoru/pritvoru. Klijent izražava zatvorsku kaznu ili je u pritvoru.

4. U instituciji. Klijent živi u zajednici čije potrebe (stanovanje/nega/izdržavanje i sl.), obezbeđuju određene ustanove, u koje ne spadaju zatvori/pritvori. Ovakve ustanove podrazumevaju objekte za kolektivno stanovanje, u kojima se pojedine prostorije zajednički koriste (ustanove za trajno zbrinjavanje dece i odraslih, manastiri ili druge verske ustanove, hospisi i slično) ili, izuzetno, u konvencionalnim stanovima (npr. „sigurne kuće”). ETHOS kategorije od 3 do 7.

5. Beskućnik. Beskućnici su lica bez stalne ili privremene adrese stanovanja. Primarni beskućnici su lica koja žive na ulici, bez krova nad glavom, tj. bez skloništa koje se smatra stambenim prostorom. Sekundarni beskućnici su lica koja žive u objektima nastanjenim iz nužde, kao što su šupe, barake, prikolice, vagoni, podrumi, šatori, šlepovi, odnosno kartonska i nehigijenska naselja. ETHOS kategorije od 1 do 2.

6. Drugo.

7. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti podatak.

Napomena: Podatak se zasniva na iskazu klijenta. Kao smernice koristiti Evropsku klasifikaciju beskućništva i stambene isključenosti (ETHOS).¹⁰

¹⁰ European Federation of National Associations Working with the Homeless. ETHOS – TAKING STOCK 2006.

2. Gde lice živi – drugo

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Gde klijent živi?” jednak „Drugo”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

Napomena: /

3.S kojim punoletnim licima živi?

Tip vrednosti:

1. Živi sam. Klijent živi sam ili kao jedino punoletno lice s maloletnim licem. Klijent je beskućnik ili živi sam ili putuje sam iz jednog mesta u drugo.

2. Sa partnerom. Klijent živi sa licem s kojim je sklopio brak u skladu sa važećim zakonskim propisima ili sa licima u vanbračnoj zajednici, ukoliko žive u istom domaćinstvu a nisu sklopili brak prema Porodičnom zakonu.¹¹ Klijent i partner mogu živeti i sa maloletnim licima.

3. Sa licima rodbinski povezanim sa klijentom. Otac, majka, staratelj, očuh, maćeha i bilo koje drugo lice koje klijent smatra svojim roditeljem/ starateljem. Klijent živi s drugim punoletnim rodbinski povezanim licima. Uključuje i punoletnu decu.

4. Sa prijateljima i drugim licima bez rodbinske povezanosti. Jedan ili više prijatelja ili drugih lica koja nisu rodbinski povezana sa klijentom.

5. U zatvoru/pritvoru. Samo ako je na pitanje „Gde klijent živi?” odgovor „U zatvoru”.

6. U instituciji. Samo ako je na pitanje „Gde klijent živi?” odgovor „U instituciji”.

7. Drugo.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: Podatak se zasniva na iskazu klijenta.

11 PORODIČNI ZAKON, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015

4. S kojim punoletnim licima živi – drugo

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Sa kojim odraslim licima klijent živi?“ jednak „Drugo“. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

5. Radni status

Tip vrednosti:

1.Zaposlen. Zaposlen najmanje jedan sat u prethodnih 30 dana. Moguće je koristiti prava na osnovu radnog odnosa.

2.Obavlja privremene i povremene poslove. Klijent obavlja privremene ili povremene poslove najmanje jedan sat u prethodnih 30 dana.

3.Nezaposlen. Klijent je trenutno nezaposlen, ali aktivno traži posao i spreman je da preuzme posao.

4.Učenik/student. Klijent ne radi jer pohađa školu/fakultet/akademiju/praksu.

5.Domaćin/domaćica. Klijent ne radi jer se stara o domaćinstvu.

6.Penzioner. Klijent ne radi jer je korisnik penzije.

7.Korisnik socijalne pomoći.

8.Nije sposoban za rad. Klijent ne radi jer nije sposoban za rad.

9.Drugo – navedite.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: Podatak se zasniva na iskazu klijenta. Rad označava radno angažovanje na koje se plaća porez, kao i rad za koji nije jasno da li se plaća porez. Ako klijent pripada većem broju kategorija, izaberi najčešći radni status u prethodnih 30 dana.

6. Radni status – drugo

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Radni status” jednak „Drugo – navedite”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

7. Najviša završena škola?

Tip vrednosti:

1. **Bez završene osnovne škole.** Klijent nikada nije išao u školu ili trenutno pohađa osnovnu školu.
2. **Osnovna škola.** Klijent ima svedočanstvo o završenom osmom razredu osnovne škole.
3. **Srednja škola.** Srednja škola uključuje stručne škole i gimnazije.
4. **Više ili visoko obrazovanje.** Klijent je diplomirao na višoj školi; klijent je diplomirao na osnovnim akademskim studijama u obimu od 180 do 240 ESPB; klijent je diplomirao na fakultetu ili akademiji; klijent je završio master ili akademske strukovne studije; klijent je završio integrisane akademske studije; klijent je završio master (magistarske) studije; klijent je završio doktorske studije.
0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Pod najvišom završenom školom podrazumeva se škola čijim je završetkom klijent stekao najviši stepen obrazovanja, za šta poseduje svedočanstvo ili diplomu o stečenom obrazovanju. Pitanje o školskoj spremi odnosi se isključivo na obrazovanje stečeno u zvaničnom školskom sistemu, tako da se obrazovanje koje se stiče u okviru nestandardnih programa, tzv. neformalno obrazovanje, ne uzima u obzir kao odgovor na ovo pitanje. Ukoliko klijent trenutno pohađa neke od studija, unosi se podatak o do tada najvišem završenom stepenu obrazovanja. Podatak se zasniva na iskazu klijenta.*

8. Da li ima svoju decu?

Tip vrednosti:

1.Da. Klijent ima barem jedno dete koje nije napunilo 7 godina. Klijent ima barem jedno dete uzrasta od 7 do 17 godina. Sva klijentova deca su punoletna.

2.Ne. Klijent nema decu. Klijent izjavljuje da nema decu. Klijent je nekada imao decu. Sva klijentova deca su preminula.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Klijent sam može definisati broj lica koje smatra svojom decom. Nije nužno da se ograničava samo na svoju biološku decu niti na decu mlađu od 18 godina. Podatak se zasniva na iskazu klijenta.*

9. Uzrast najmlađeg deteta

Tip vrednosti: Ceo broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Da li ima svoju decu?” jednak „Da”. Vrednost mora biti veća od 0 i manja ili jednaka sa 60.

10. Da li živi sa svojom decom?

Tip vrednosti:

1. Da, stalno. Najmanje jedno dete je živelo s klijentom najveći broj dana u poslednjih 30 dana.

2. Da, povremeno. Najmanje jedno dete je živelo povremeno s klijentom u poslednjih 30 dana. Na primer, barem 4 noći u poslednjih 30 dana.

3. Ne. Klijent nije živio sa svojom decom u poslednjih 30 dana.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Da li klijent ima decu?” različito od „Ne” ili „Nepoznat podatak”.

Napomena: *Klijent sam može definisati koja lica smatra svojom decom. Za klijenta nije nužno da se ograničava samo na svoju biološku decu niti na lica mlađa od 18 godina. Povremena noćenja po svojoj prirodi predstavljaju posetu, a ne smeštaj. Podatak se zasniva na iskazu klijenta.*

11. Da li živi sa licima mlađim od 18 godina, o kojima se stara?

Tip vrednosti:

1. Da, stalno. Najmanje jedno lice mlađe od 18 godina živelo je s klijentom najveći broj dana u poslednjih 30 dana.

2. Da, povremeno. Najmanje jedno lice mlađe od 18 godina je povremeno živelo s klijentom u poslednjih 30 dana. Na primer, barem 4 noći u poslednjih 30 dana.

3. Ne. Klijent nije živio s licima mlađim od 18 godina u poslednjih 30 dana.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Pitanje se odnosi na lica mlađa od 18 godina koja stalno ili povremeno žive s klijentom i o kojima se klijent stara (klijentu ne mora nužno biti dodeljeno starateljstvo). Ovaj broj može uključivati klijentovu decu, maloletnog brata ili sestru, maloletnog supružnika ili druga lica, a prema klijentovom iskazu. Povremena noćenja po svojoj prirodi predstavljaju posetu, a ne smeštaj. Podatak se zasniva na iskazu klijenta.*

Podaci o uzrocima zavisnosti

1. Glavni uzrok zavisnosti?
2. Glavni uzrok zavisnosti – navedite
3. Uobicajen način korišćenja – glavni uzrok zavisnosti?
4. Učestalost korišćenja u poslednjih 30 dana – glavni uzrok zavisnosti?
5. Uzrast na početku korišćenja – glavni uzrok zavisnosti?
6. Sporedni uzrok zavisnosti 1?
7. Sporedni uzrok zavisnosti 1 – navedite
8. Sporedni uzrok zavisnosti 2?
9. Sporedni uzrok zavisnosti 2 – navedite
10. Sporedni uzrok zavisnosti 3?
11. Sporedni uzrok zavisnosti 3 – navedite
12. Da li je lice koristilo više vrsta supstanci istovremeno u poslednjih 30 dana?
13. Koliko meseci (4 nedelje zaredom) lice nije koristilo ni jednu od navedenih supstanci u poslednjih 12 meseci?

1. Koji je glavni uzrok zavisnosti?

Tip vrednosti:

11. Heroin
12. Metadon
13. Buprenorfin
14. Fentanil
15. Tramadol
16. Opioidi, bez detaljnih informacija
17. Drugi opioidi (navedite)
21. Prah kokaina
22. Krek
23. Drugi kokain (navedite)
31. Amfetamin
32. Metamfetamin
33. Ekstazi (MDMA i derivati)
34. Sintetički katinoni
35. Stimulansi, bez detaljnih informacija
36. Drugi stimulansi (navedite)
41. Barbiturati
42. Benzodiazepini
43. GHB/GBL
44. Pregabalin
45. Hipnotik i sedativ, bez detaljnih informacija
46. Drugi hipnotici i sedativi (navedite)
51. LSD
52. Ketamin
53. Halucinogeni, bez detaljnih informacija
54. Drugi halucinogeni (navedite)
60. Isparljivi inhalanti
70. Marihuana
71. Hašiš
72. Kanabis, bez detaljnih informacija
73. Drugi kanabis (navedite)
80. Alkohol
88. Druga supstanca (navedite)
91. Kockanje

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: Glavni uzrok zavisnosti predstavlja supstancu (ili „poremećaj kockanja“) koja je uzrokovala najviše problema klijentu u poslednjih 30 dana. Ostale uzroke koji su izazvali probleme svrstati među sporedne uzroke od 1 do 3, po opadajućem redosledu – od uzroka koji je izazvao najviše problema do uzroka koji je izazvao najmanje problema.

Nekad je vrlo teško izdvojiti uzrok zavisnosti. Ukoliko je više uzroka izazvalo podjednak broj problema, redosled uzroka izabрати prema njihovom uticaju na traženje lečenja. Smatra se da je primarni uzrok jedan od uzroka sa spiska koji je izazvao najviše problema u proteklih 30 dana, i to je ujedno i razlog zašto je klijent započeo lečenje.

Kod dugotrajnog uzimanja supstanci uzeti u razmatranje i supstance koje klijent nije koristio u poslednjih 30 dana, a koje su u prošlosti izazivale probleme, uticale na traženje tretmana i čije posledice i dalje predstavljaju povod za lečenje.

U supstance ne mogu spadati duvan niti lekovi koji se koriste u medicinske svrhe po lekarskom receptu. Supstanca može uključiti bilo koji lek zloupotrebljen od strane lica, a koji se ne koristi u skladu sa uputstvom za korišćenje.

Oznaka bez detaljnih informacija, odnosi se na supstance iz odgovarajuće grupe za koje su nepoznate detaljnije osobine.

Ukoliko klijent koristi više supstanci iz iste grupe, navesti supstancu koju najčešće koristi, dok ostale supstance može navesti ili pojedinačno ili kao grupu (npr. Halucinogeni, bez detaljnih informacija).

Informacije o uzrocima zavisnosti se zasnivaju na klijentovom iskazu, ali konačnu odluku donosi anketar na osnovu iskustva, sopstvenog znanja i uzimajući u obzir sve dostupne informacije.

2. Glavni uzrok zavisnosti – navedite?

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: *Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Koja je glavna supstanca?” jednak „Drugi opiodi (navedite)” ili „Drugi kokain (navedite)”, „Drugi stimulansi (navedite)”, „Drugi hipnotici i sedativi (navedite)”, „Drugi halucinogeni (navedite)”, „Drugi kanabis (navedite)”, „Druga supstanca (navedite)”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.*

3. Koji je uobičajen način korišćenja – glavni uzrok zavisnosti?

Tip vrednosti:

1.Injektiranjem. Injekcija se odnosi na intramuskularno, intravensko, intraarterijsko i potkožno ubrizgavanje supstance.

2.Pušenjem/udisanjem. Klijent unosi supstancu pušenjem cigarete, lule ili udisanjem isparenja supstance.

3.Jede/pije. Klijent unosi supstancu tako što je jede, pije, stavlja ispod jezika ili na sluzokožu usne duplje i jezika.

4.Ušmrkava. Klijent unosi supstancu preko nosne sluznice.

5.Drugo. Klijent koristi supstancu na drugi način, npr. nanošenjem na kožu ili druge sluznice, ali ne i na sluzokožu usne duplje.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Ako je klijent koristio uzrok zavisnosti na više različitih načina, upisuje se najčešći način korišćenja. Ako klijent trenutno ne koristi datu supstancu, ali i dalje ima posledice izazvane prethodnim korišćenjem, unosi se najčešći način korišćenja. Za „kockanje” izabрати 5. drugo.*

4. Učestalost korišćenja u poslednjih 30 dana – glavni uzrok zavisnosti

Tip vrednosti:

1. Svakodnevno. Svakog dana.

2. 4–6 dana sedmično.

3. 2–3 dana sedmično.

4. Jednom sedmično ili ređe.

5. Ne koristi u poslednjih 30 dana. Ako klijent trenutno ne koristi glavni uzrok zavisnosti, ali i dalje ima posledice usled prethodnog korišćenja. Ako neku od supstanci sa spiska koristi u sklopu lečenja u kojem nema neželjenih efekata niti zloupotrebe.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Odnosi se na učestalost uzimanja u poslednjih 30 dana. Koliko dana je klijent koristio glavni uzrok zavisnosti u poslednjih 30 dana. Ako je korišćenje uzroka povremeno (nekoliko dana koristi, nekoliko ne), izračunati prosek za proteklih 30 dana, s ciljem da se dobije broj koji najbolje predstavlja učestalost korišćenja.*

5. Uzrast na početku korišćenja – glavni uzrok zavisnosti?

Tip vrednosti: Ceo broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Ako nije poznat tačan uzrast, uneti uzrast približan onom u kojem je prvi put korišćen (isproban) glavni uzrok zavisnosti. Broj veći od 0 i manji ili jednak uzrastu u trenutku intervjuisanja. Nepoznat podatak: 99.

Napomena: *Uzrast u godinama kada je klijent prvi put koristio glavni uzrok zavisnosti.*

6. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 1?

Tip vrednosti: Pogledati pod: Koji je glavni uzrok zavisnosti?

Logička kontrola: /

Napomena: *Pogledati pod: Koji je glavni uzrok zavisnosti?*

7. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 1 – navedite?

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Koji je sporedni uzrok zavisnosti 1” jednak „Drugi opiodi (navedite)” ili „Drugi kokain (navedite)”, „Drugi stimulansi (navedite)”, „Drugi hipnotici i sedativi (navedite)”, „Drugi halucinogeni (navedite)”, „Drugi kanabis (navedite)”, „Druga supstanca (navedite)”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

Napomena: *Pogledati pod: Koji je glavni uzrok zavisnosti?*

8. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 2?

Tip vrednosti: Pogledati pod: Koji je glavni uzrok zavisnosti?

Logička kontrola: /

Napomena: *Pogledati pod: Koji je glavni uzrok zavisnosti?*

9. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 2 – navedite

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Koji je sporedni uzrok zavisnosti 1” jednak „Drugi opiodi (navedite)” ili „Drugi kokain (navedite)”, „Drugi stimulansi (navedite)”, „Drugi hipnotici i sedativi (navedite)”, „Drugi halucinogeni (navedite)”, „Drugi kanabis (navedite)”, „Druga supstanca (navedite)”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

10. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 3?

Tip vrednosti: Pogledati pod: Koji je glavni uzrok zavisnosti?

Logička kontrola: /

Napomena: *Pogledati pod: Koji je glavni uzrok zavisnosti?*

11. Koji je sporedni uzrok zavisnosti 3 – navedite

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Koji je sporedni uzrok zavisnosti 1” jednak „Drugi opiodi (navedite)” ili „Drugi kokain (navedite)”, „Drugi stimulansi (navedite)”, „Drugi hipnotici i sedativi (navedite)”, „Drugi halucinogeni (navedite)”, „Drugi kanabis (navedite)”, „Druga supstanca (navedite)”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

Napomena: /

12. Da li je lice koristilo više vrsta supstanci istovremeno u poslednjih 30 dana?

Tip vrednosti:

1. Da.

2. Ne.

0. Nepoznato.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Istovremena upotreba obuhvata korišćenje dve ili više supstanci sa spiska istovremeno ili neposredno jedne za drugom.¹² Ne uzimaju se u obzir lekovi koji se koriste na propisani način. Ne uzimaju*

12 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Polydrug use: health and social responses 2021 [Available from: https://www.emcdda.europa.eu/publications/mini-guides/polydrug-use-health-and-social-responses_en]

se u obzir lekovi koji se koriste u supstitucionoj ili detoksikacionoj terapiji na propisani način. Ne uzima se u obzir duvan. Uključuje i korišćenje alkohola.

13. Koliko meseci (4 nedelje zaredom) nije koristio ni jednu od ponuđenih supstanci sa spiska u poslednjih 12 meseci?

Tip vrednosti: Ceo broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost. Broj ne može biti veći od 12.

Napomena: *Jedan mesec obuhvata 4 nedelje zaredom. Klijent nije koristio supstance ako je potpuno apstinirao od svih supstanci sa ponuđenog spiska. Apstinencija od alkohola se odnosi samo na potpunu apstinenciju. Apstinencija od lekova za spavanje i sedativa je odsustvo intoksikacije ili zloupotrebe. Apstinencija uključuje korišćenje lekova sa spiska na propisani način, bez zloupotrebe.*

Primeri popunjavanja uzroka zavisnosti:

Pitanja o primarnim i sporednim uzrocima zavisnosti se odnose samo na uzroke problema povezane sa trenutnom epizodom lečenja, a ne i na sve uzroke zavisnosti koje je klijent ikada koristio.

Podaci o uzrocima zavisnosti koje je klijent nekada koristio, a koji su možda čak i izazivali problem, ne unose se, osim ukoliko se ne mogu uzročno-posledično dovesti u vezu sa trenutnom epizodom lečenja u određenom centru.

Mišljenja klijenta i zaposlenih lica u centru se mogu razlikovati. Anketar iz centra unosi podatke u prijavu na osnovu svog suda, uzimajući u obzir mišljenje klijenta. Treba voditi računa o tome da klijenti pojedine vrste zavisnosti svrstavaju u samolečenje. Takođe, treba uzeti u obzir svedočenje pratilaca, članova porodice, bliskih lica koja uočavaju probleme izazvane zavisnošću, a koje klijent negira.

U unošenju podataka treba biti detaljan i precizan, što posebno važi za klijente koji su započeli supstitucionu terapiju.

Kao deo lečenja ne navode se supstance koje se koriste na propisani način. Klijent može razviti zavisnost od lekova. U ovim slučajevima je potrebno proceniti da li postoji odstupanje od propisane terapije, što implicira postojanje zavisnosti. Isti princip važi i u slučaju korišćenja lekova koji se propisuju u ovoj epizodi lečenja, jer klijent može imati zavisnost od iste supstance koju koristi suprotno od propisanog protokola.

Tabela 2. Primeri za prepoznavanje supstance.

Primer 1. Korišćenje supstanci tokom proteklih 30 dana				
Klijent započinje lečenje. U poslednjih 30 dana je koristio različite supstance. Klijent smatra kako je amfetamin uzrokovao najviše problema.	Uzrok zavisnosti	Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Amfetamin	Injekcijom	4–6 dana sedmično
	Sporedni 1	Buprenorfin		
	Sporedni 2	Tramadol		
	Sporedni 3			

Primer 2. Klijent je koristio različite supstance u prošlosti i u poslednjih 30 dana				
Klijent započinje lečenje. U poslednjih 30 dana je koristio različite supstance. Amfetamin je koristio u prošlosti, ali ga nije koristio u proteklih 30 dana. Klijent smatra da mu alkohol trenutno prouzrokuje najviše problema. Povremeno koristi i kanabis. Zaposleni u centru smatra da je amfetamin odgovoran za deo trenutno prisutnih problema.	Uzrok zavisnosti	Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Alkohol	Jede/pije	Svakog dana
	Sporedni 1	Marihuana		
	Sporedni 2	Amfetamin		
	Sporedni 3			

Primer 3a. Klijent koji započinje lečenje

Klijent započinje lečenje izazvano korišćenjem benzodiazepina i povremenim korišćenjem alkohola. Nekada je koristio amfetamine, ali ih ne koristi u poslednjih nekoliko meseci	Uzrok zavisnosti	Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Benzodiazepini	Jede/ pije	Svakodnevno
	Sporedni 1	Alkohol		
	Sporedni 2	Amfetamin		
	Sporedni 3			

Primer 3b. Klijent nastavlja lečenje u sledećoj kalendarskoj godini

Klijent iz primera 3a nastavlja lečenje u istom centru sledeće godine. Korišćenje benzodiazepina i alkohola se nastavlja. Zaposleni u centru smatra da amfetamin više ne uzrokuje probleme, jer se ne koristi duže od godinu dana.	Uzrok zavisnosti	Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Benzodiazepini	Jede/ pije	Svakodnevno
	Sporedni 1	Alkohol		
	Sporedni 2			
	Sporedni 3			

Primer 3c. Klijent nastavlja lečenje i postepeno se smanjuje korišćenje supstanci

Klijent iz primera 3b nastavlja lečenje u istom centru. Klijent ne koristi benzodiazepine niti alkohol. Ima povremene simptome alkoholne apstinencije.	Uzrok zavisnosti	Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Benzodiazepini	Jede/ pije	Ne koristi u poslednjih 30 dana
	Sporedni 1	Alkohol		
	Sporedni 2			
	Sporedni 3			

Primer 3d. Klijent nastavlja lečenje i ne koristi supstance				
Klijent iz primera 3c nastavlja lečenje u istom centru. Povremeno posećuje centar s ciljem prevencije recidiva. Klijent ne koristi supstance koje mogu izazvati zavisnost.	Uzrok zavisnosti	Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Benzodiazepini	Jede/ pije	Ne koristi u poslednjih 30 dana
	Sporedni 1			
	Sporedni 2			
	Sporedni 3			

Primer 4. Klijent je na supstitucionoj terapiji uz istovremeno korišćenje opioida i drugih supstanci				
Klijent je na terapiji metadonom. Nastavlja da koristi različite opioide. Zaposleni u centru procenjuje da su od svih supstanci najproblematičniji benzodiazepini, koji se češće koriste, a zatim amfetamin. Da je zaposlenima u centru poznat specifični opioid (buprenorfin), on bi bio naveden kao „Sporedni 2” uzrok.		Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Benzodiazepini	Jede/ pije	4–6 dana sedmično
	Sporedni 1	Amfetamin		
	Sporedni 2	Opioidi, bez detaljnih informacija		
	Sporedni 3			

Primer 5. Klijent je na supstitucionoj terapiji uz istovremeno korišćenje različitih supstanci

Klijent na supstitucionoj terapiji zbog prethodnog korišćenja opioida. Povremeno koristi benzodiazepine i kanabis. Nema tragova korišćenja opioida.		Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Benzodiazepini	Jede/ pije	4–6 dana sedmično
	Sporadni 1	Kanabis		
	Sporadni 2	Opioidi, bez detaljnih informacija		
	Sporadni 3			

Primer 6. Klijent je na supstitucionoj terapiji bez korišćenja supstanci

Klijent je na supstitucionoj terapiji. Terapija je započeta zbog zloupotrebe buprenorfina. Nema tragova zloupotrebe buprenorfina u poslednjih 30 dana.		Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Buprenorfin	Injekcijom	Ne koristi u poslednjih 30 dana
	Sporadni 1			
	Sporadni 2			

Primer 7. Klijent je na supstitucionoj terapiji uz korišćenje više različitih opioida

Klijent je na supstitucionoj terapiji. Istovremeno koristi različite opioide. Klijent ne može pružiti detaljnije informacije o vrsti supstanci.		Naziv	Uobičajen način uzimanja	Učestalost uzimanja (poslednjih 30 dana)
	Primarni	Opioidi, bez detaljnih informacija	Jede/pije	4–6 puta nedeljno
	Sporadni 1			

Podaci o rizičnom ponašanju

1. Da li je lice uzimalo psihoaktivne supstance injektiranjem?
2. Uzrast prvog uzimanja psihoaktivne supstance injektiranjem?
3. Da li je lice u toku injektiranja psihoaktivne supstance delilo igle i/ili špriceve s drugim licima?
4. estiranje na HIV
5. Rezultat poslednjeg testiranja na HIV
6. Testiranje na Hepatitis C
7. Rezultat poslednjeg testiranja na Hepatitis C
8. Testiranje na Hepatitis B
9. Rezultat poslednjeg testiranja na Hepatitis B

Podaci o rizičnom ponašanju se odnose na pojedine načine uzimanja supstanci koje izazivaju zavisnost i bolesti koje su češće među populacijom obolelih od bolesti zavisnosti nego među opštom populacijom. Cilj je prikupiti poslednje dostupne podatke. Pitanja o rizičnom ponašanju se odnose na sve supstance, a ne samo na supstance navedene među sredstvima zavisnosti.

1. Da li je lice uzimalo psihoaktivne supstance injektiranjem?

Tip vrednosti:

1. Ne, nikad.

2. Da, u poslednjih 30 dana.

3. Da, u poslednjih 12 meseci, ali ne i u poslednjih 30 dana.

4. Da, pre više od 12 meseci.

5. Ne želi da odgovori.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: Pitanje se odnosi na intravensku, intramuskularnu i subkutanu injekciju. Injektiranja koja se koriste za medicinske svrhe treba isključiti (dijabetes, itd.). Ako je odgovor na pitanje "Uobičajen način korišćenja - glavni uzrok zavisnosti" jednak "Injektiranjem", odgovor na ovo pitanje mora biti "Da, u poslednjih 30 dana" ili "Da, u poslednjih 12 meseci, ali ne i u poslednjih 30 dana" ili "Da, pre više od 12 meseci". Podatak se zasniva na iskazu klijenta.

2. Uzrast prvog uzimanja psihoaktivne supstance injektiranjem?

Tip vrednosti: Ceo broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Da li je lice uzimalo psihoaktivne supstance injektiranjem” odgovor „Da, u poslednjih 30 dana”, „Da, u poslednjih 12 meseci, ali ne i u poslednjih 30 dana.”, „Da, pre više od 12 meseci”. Uzrast prvog injektiranja ne sme biti veći od trenutnog uzrasta. Ako nije poznat tačan uzrast, uneti vrednost približnu uzrastu prvog injektiranja psihoaktivne supstance tokom života. Nepoznat podatak: 99.

Napomena: Pitanje se odnosi na intravensku, intramuskularnu i subkutanu injekciju. Injektiranja koja se koriste u medicinske svrhe treba isključiti (dijabetes, itd.). Podatak se zasniva na iskazu klijenta.

3. Da li je lice u toku injektiranja psihoaktivne supstance delilo igle i/ili špriceve s drugim licima?

Tip vrednosti:

1. Ne, nikada.
2. Da, u poslednjih 30 dana.
3. Da, u poslednjih 12 meseci, ali ne i u poslednjih 30 dana.
4. Da, pre više od 12 meseci.
5. Ne želi da odgovori.
0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Da li je lice uzimalo psihoaktivne supstance injektiranjem” odgovor „Da, u poslednjih 30 dana”, „Da, u poslednjih 12 meseci, ali ne i u poslednjih 30 dana.”, „Da, pre više od 12 meseci”.

Napomena: *Pitanje se odnosi na intravensku, intramuskularnu i subkutanu injekciju. Pitanje se odnosi samo na igle i/ili špriceve. Injektiranja koja se koriste u medicinske svrhe treba isključiti (dijabetes, itd.). Podatak se zasniva na iskazu klijenta.*

4. Testiranje na HIV

Tip vrednosti:

1. Nije testiran/a.
2. Da, u poslednjih 12 meseci.
3. Da, ali ne u poslednjih 12 meseci.
4. Ne želi da odgovori.
0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Označite kada je klijent poslednji put testiran. Ako je dijagnoza HIV-a postavljena pre više godina izabrati „Da, ali ne u poslednjih 12 meseci”. Podatak se zasniva na zdravstvenoj dokumentaciji.*

5. Rezultat poslednjeg testiranja na HIV

Tip vrednosti:

1. Test pozitivan.

2. Test negativan.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Testiranje na HIV” odgovor „Da, u poslednjih 12 meseci” ili „Da, ali ne u poslednjih 12 meseci”.

Napomena: *Odnosi se na rezultat poslednjeg testiranja na HIV. Podatak se zasniva na zdravstvenoj dokumentaciji.*

6. Testiranje na Hepatitis C

Tip vrednosti:

1. Nije testiran/a.

2. Da, u poslednjih 12 meseci.

3. Da, ali ne u poslednjih 12 meseci.

4. Ne želi da odgovori.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Označiti kada je klijent poslednji put testiran. Podatak se zasniva na zdravstvenoj dokumentaciji.*

7. Rezultat poslednjega testiranja na Hepatitis C

Tip vrednosti:

1. Test pozitivan.

2. Test negativen.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Testiranje na Hepatitis C” odgovor „Da, u poslednjih 12 meseci” ili „Da, ali ne u poslednjih 12 meseci”.

Napomena: *Odnosi se na rezultat poslednjega testiranja na Hepatitis C. Podatak se zasniva na zdravstvenoj dokumentaciji.*

8. Testiranje na Hepatitis B

Tip vrednosti:

1. Nije testiran/a.

2. Da, u poslednjih 12 meseci.

3. Da, ali ne u poslednjih 12 meseci.

4. Ne želi da odgovori.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Označiti kada je klijent poslednji put testiran. Podatak se zasniva na zdravstvenoj dokumentaciji.*

9. Rezultat poslednjega testiranja na Hepatitis B

Tip vrednosti:

1. Test pozitivan.

2. Test negativen.

0. Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Testiranje na Hepatitis B” odgovor „Da, u poslednjih 12 meseci” ili „Da, ali ne u poslednjih 12 meseci”.

Napomena: *Odnosi se na rezultat poslednjeg testiranja na Hepatitis B. Podatak se zasniva na zdravstvenoj dokumentaciji.*

Podaci o lečenju

1. Datum početka trenutne epizode lečenja?
2. Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?
3. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?
4. Dali se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa psihoaktivnim supstancama?
5. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa psihoaktivnim supstancama?
6. Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa kockanjem?
7. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa kockanjem?
8. Ko je imao najveću ulogu u upućivanju klijenta na trenutnu epizodu lečenja?
9. Ko je imao najveću ulogu u upućivanju klijenta na trenutnu epizodu lečenja – drugo
10. Tip centra/programa za lečenje
11. Tip centra/programa za lečenje – drugo
12. Da li je lice ikada bilo na supstitucionoj terapiji opioidima?
13. Godina u kojoj je započeta prva supstitucionna terapija opioidima?
14. Da li je lice trenutno na supstitucionoj terapiji opioidima?
15. Godina u kojoj je započeta sadašnja supstitucionna terapija opioidima?
16. Da li je supstitucionna terapija opioidima propisana u ovom centru?
17. Lek koji se koristi u sadašnjoj supstitucionoj terapiji opioidima propisanoj u ovom centru?
18. Lek koji se koristi u sadašnjoj supstitucionoj terapiji opioidima propisanoj u ovom centru – drugo

1. Datum početka trenutne epizode lečenja?

Tip vrednosti: Datum.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: *Unosi se datum prvog kontakta klijenta i zaposlenog u centru tokom trenutne epizode lečenja. Format datuma je DD.MM.GGGG.*

Primer: 30.01.2022.

2. Da li se lice ranije lećilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?

Tip vrednosti:

1.Da, lečenje se nastavlja iz prethodne kalendarske godine u ovom istom centru. Klijent se protekle godine lećio u ovom centru od alkoholizma ili zloupotrebe alkohola.

2.Da, ranije se lećilo u istom centru, ali ne u poslednjih 6 meseci. Klijent se ranije lećio u istom centru od alkoholizma ili zloupotrebe alkohola. Od poslednjeg kontakta sa centrom za lećenje prošlo je manje od 6 meseci (180 dana).

3.Da, ranije se lećilo u drugom centru tokom poslednjih 6 meseci. Klijent se ranije lećio u drugom centru od alkoholizma ili zloupotrebe alkohola. Od poslednjeg kontakta sa centrom za lećenje prošlo je manje od 6 meseci (180 dana).

4.Da, ranije se lećilo u drugom centru, ali ne u poslednjih 6 meseci. Klijent se ranije lećio u ovom ili drugom centru od alkoholizma ili zloupotrebe alkohola. Od poslednjeg kontakta sa centrom za lećenje prošlo je više od 6 meseci (180 dana).

5.Ne, nije se nikad ranije lećilo. Klijent poćinje lećenje od alkoholizma ili zloupotrebe alkohola. Nikada se ranije nije lećio ni u ovom ni u bilo kojem drugom centru ze lećenje.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Koji je glavni uzrok zavisnosti?” odgovor „Alkohol”. Vrednost se bira iz šifrnika.

Napomena: *Lečenje je definisano kao delatnost (aktivnost) namenjena licima koja imaju problem sa zloupotrebom supstanci i/ili poremećajem kockanja, sa definisanim ciljevima u vezi sa ublažavanjem i/ili otklanjanjem ovih problema. Ono je obezbeđeno od strane iskusnih i akreditovanih stručnjaka, i to u okviru priznate medicinske, psihološke ili socijalne pomoći. Ova aktivnost se često odvija u specijalizovanim objektima, namenjenim korisnicima supstanci i/ili korisnicima sa poremećajem kockanja, ali se takođe može odvijati u opštim institucijama koje nude medicinsku/psihološku pomoć osobama koje imaju problem sa bolestima zavisnosti.*

Sporadične intervencije, kontakti opštih usluga, programi „niskog praga”, kao i kontakti gde zavisnost nije glavni razlog za traženje pomoći ne predstavljaju lečenje, u smislu izveštavanja registra za lica obolela od bolesti zavisnosti. Za klijente na tretmanu za suzbijanje bolesti zavisnosti prijava u Registar se popunjava na početku epizode lečenja, dok se za klijente koji nastavljaju lečenje iz prethodne godine ona vrši tokom prve posete u kalendarskoj godini, čak i kada je u odnosu na prethodno popunjavanje prijave prošlo manje od šest meseci.

3. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?

Tip vrednosti: Broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?” odgovor različit od „Ne, nije se nikad ranije lečilo” i „Nepoznat podatak”. Broj jednak ili manji od godine iz pitanja „Datum početka ove epizode lečenja?” i broj veći od godine rođenja.

Napomena: *Upisuje se godina početka prve epizode lečenja od alkoholizma ili zloupotrebe alkohola. Ukoliko se klijent ne seća tačne godine početka prve epizode lečenja, upisati godinu početka najpribližniju godini početka prve epizode lečenja.*

4. Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa psihoaktivnim supstancama?

Tip vrednosti: Pogledati pod: „Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?”

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako odgovor na pitanje „Koji je glavni uzrok zavisnosti?” nije „Alkohol” ili „Kockanje”. Vrednost se bira iz šifrnika.

Napomena: *Pogledati pod: „Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?”*

5. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa psihoaktivnim supstancama?

Tip vrednosti: Broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa psihoaktivnim supstancama?” odgovor različit od „Ne, nije se nikad ranije lečilo” i „Nepoznat podatak”. Broj jednak ili manji od godine iz pitanja „Datum početka trenutne epizode lečenja?” i broj veći od godine rođenja.

Napomena: *Upisuje se godina početka prve epizode lečenja od bolesti zavisnosti povezanih sa psihoaktivnim supstancama. Ukoliko se klinijent ne seća tačne godine početka prve epizode lečenja, upisati godinu početka najpribližniju godini početka prve epizode lečenja.*

6. Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa kockanjem?

Tip vrednosti: Pogledati pod: „Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?”

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Koji je glavni uzrok zavisnosti?” odgovor „Kockanje”. Vrednost se bira iz šifrnika.

Napomena: *Pogledati pod: „Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa alkoholom?”*

7. Godina u kojoj je započelo prvo lečenje od bolesti zavisnosti povezane sa kockanjem?

Tip vrednosti: Broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je na pitanje „Da li se lice ranije lečilo od bolesti zavisnosti povezane sa kockanjem?” odgovor različit od „Ne, nije se nikad ranije lečilo” i „Nepoznat podatak”. Broj jednak ili manji od godine iz pitanja „Datum početka trenutne epizode lečenja?” i broj veći od godine rođenja.

Napomena: *Upisuje se godina početka prve epizode lečenja bolesti zavisnosti povezanih sa kockanjem. Ukoliko se klijent ne seća tačne godine početka prve epizode lečenja, upisati godinu najpribližniju godini početka prve epizode lečenja.*

8. Ko je imao najveću ulogu u upućivanju lica na trenutnu epizodu lečenja?

Tip vrednosti:

1. Lična odluka. Klijent dolazi na sopstvenu inicijativu. Niko nije uticao na njega.

2. Porodice. Porodica je imala najveći uticaj na klijenta.

3. Rođak. Osobe koje su krvno povezane s klijentom, a klijent ih ne smatra članovima porodice.

4. Prijatelj. Prijatelj ili prijatelji su imali najveći uticaj na klijenta. Pod prijateljem se podrazumevaju bliske osobe koje nisu krvno povezane s klijentom.

5. Drugi centar za lečenje zavisnosti.

6. Izabrani lekar. Izabrani lekar je doktor medicine ili doktor medicine specijalista opšte medicine, odnosno specijalista medicine rada; doktor medicine specijalista pedijatrije; doktor medicine specijalista ginekologije; doktor stomatologije ili doktor stomatologije specijalista dečije i preventivne stomatologije. Izabrani lekar se odnosi na izabranog lekara klijenta ili člana porodice.

7.Druga zdravstvena ustanova. Ostali zaposleni u sistemu zdravstvene zaštite koji nisu zaposleni u centrima za lečenje zavisnosti i nisu izabrani lekari. Uključuje zdravstvene ustanove u javnoj i privatnoj svojini, kao i privatne prakse. Npr. psiholog, logoped, patronažna sestra, lice zaposleno u apoteci, hirurg u bolnici ili ambulanti i sl.

8.Ustanova socijalne zaštite. Zaposleni u ustanovi socijalne zaštite.

9.Sud/pravosudni organ/policija. Lečenje se sprovodi na osnovu odluke suda ili sud/pravosudni organi/policija organizuju prijem na lečenje.

10.Obrazovna institucija. Zaposleni u obrazovnim institucijama i školama. Na primer, školski psiholog, nastavnik, direktor škole, učitelj klijentovog deteta i sl.

11.Drugo. Upisati. Na primer, poslodavac.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: Podatak se zasniva na iskazu klijenta. Procenu obaviti zajedno sa klijentom u slučaju da klijent ne može da proceni ko je imao najveći uticaj.

9. Ko je imao najveću ulogu u upućivanju lica na trenutnu epizodu lečenja – drugo

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Ko je imao najveću ulogu u upućivanju na trenutnu epizodu lečenja” jednak „Drugo”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

10. Tip centra/programa za lečenje

Tip vrednosti:

1. Ambulantno lečenje/dnevna bolnica. Ambulantno lečenje je lečenje u okviru kog se klijenti zbrinjavaju u toku dana i u zdravstvenoj ustanovi ne ostaju preko noći. Ono uključuju javne ili privatne centre/klinike koje mogu biti otvorene u večernjim satima, ali gde radno vreme isključuje noćni rad. Dnevne bolnice kao organizacione jedinice unutar bolnica pružaju ambulantne usluge.

2. Bolničko lečenje. Bolničko lečenje je tip lečenja u okviru kog klijent u zdravstvenoj ustanovi može ostati i preko noći. Uključuje terapijske zajednice pri bolnicama, privatne klinike, jedinice u bolnicama i centrima koje poseduju smeštajne kapacitete. Klijent mora biti formalno primljen, pod čime se podrazumeva otvaranje istorije bolesti i dodela sobe i bolničke postelje tokom boravka i bolničkog lečenja.

3. Lečenje u zatvoru. Jedinice za lečenje u zatvoru pružaju specifične usluge zatvorenicima. One mogu uključivati jednu od dve mogućnosti: a) jedinicu specijalizovanu za lečenje i zasebni fizički prostor unutar zatvora; b) profesionalce, angažovane eksterno ili interno u zatvoru, koji obezbeđuju paket intervencija sa ciljem lečenja ili smanjenja problema sa drogom među korisnicima droga u zatvoru.

4. Izabrani lekar. Izabrani lekar je doktor medicine ili doktor medicine specijalista opšte medicine, odnosno specijalista medicine rada; doktor medicine specijalista pedijatrije; doktor medicine specijalista ginekologije; doktor stomatologije ili doktor stomatologije specijalista dečije i preventivne stomatologije. Ovaj ponuđen odgovor se bira jedino ako lekar sprovodi lečenje shodno definiciji datoj u ovom registru. Ne uključuje lekare opšte prakse koji klijente samo upućuju na druge oblike lečenja, tj. propisuju ili izdaju terapiju propisanu u drugom centru/ programu lečenja.

5. Drugo. Navesti šta.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

11. Tip centra/programa za lečenje – drugo

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Tip centra/programa za lečenje” jednak „Drugo”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

12. Da li je lice ikada bilo na supstitucionoj terapiji opioidima?

Tip vrednosti:

1.Da. Lice je nekad bilo na supstitucionoj terapiji opioidima ili je sada na supstitucionoj terapiji opioidima.

2.Ne. Lice nikada nije bilo na supstitucionoj terapiji opioidima.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost.

Napomena: Pitanje se odnosi na trenutnu epizodu lečenja u trenutku kada se daje odgovor. Pitanje se odnosi na lečenje u ovom i bilo kojem drugom centru i bilo kojoj drugoj državi. Ne uključuje klijentovo samolečenje korišćenjem buprenorfina ili metadona.

13. Godina u kojoj je započeta prva supstituciona terapija opioidima?

Tip vrednosti: Ceo broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost samo ako je odgovor na pitanje „Da li je lice ikada bilo na supstitucionoj terapiji opioidima?” jednak „Da”. Ukoliko se klijent ne seća tačne godine, upisati najpribližniju godinu kada je prvi put započeta supstituciona terapija. Broj veći od godine rođenja.

14. Da li je lice sada na supstitucionoj terapiji opioidima?

Tip vrednosti:

1. **Da.** Lice je sada na supstitucionoj terapiji opioidima propisanoj u ovom ili drugom centru.

2. **Ne.** Lice sada nije na supstitucionoj terapiji opioidima.

3. **Nepoznat podatak.**

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost samo ako je odgovor na pitanje „Da li je lice ikada bilo na supstitucionoj terapiji opioidima?” jednak „Da”.

Napomena: *Pitanje se odnosi na trenutnu epizodu lečenja u trenutku kada se daje odgovor. Pitanje se odnosi na lečenje u ovom i bilo kojem drugom centru i bilo kojoj drugoj državi. Ne uključuje klinijentovo samolečenje korišćenjem buprenorfina ili metadona.*

15. Godina u kojoj je započeta sadašnja supstitucionna terapija opioidima?

Tip vrednosti: Ceo broj.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost samo ako je odgovor na pitanje „Da li je lice sada na supstitucionoj terapiji opioidima?” jednak „Da”. Podrazumeva se neprekidna terapija opioidima, koja traje i u trenutku davanja odgovora. Pod prekidom se ne podrazumevaju kraće pauze u lečenju koje su bile deo programa lečenja. Ukoliko se klijent ne seća tačne godine, upisati najpribližniju godinu kada je prvi put započeta supstitucionna terapija. Broj veći od godine rođenja.

16. Da li je sadašnja supstitucionna terapija opioidima propisana u ovom centru?

Tip vrednosti:

1.Da. Sadašnja supstitucionna terapija opioidima propisana je u ovom centru.

2.Ne. Sadašnja supstitucionna terapija opioidima propisana je u drugom centru.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost samo ako je odgovor na pitanje „Da li je lice sada na supstitucionoj terapiji opioidima?” jednak „Da”.

Napomena: Pitanje se odnosi na trenutnu epizodu lečenja u trenutku kada se daje odgovor. Pitanje se odnosi na lečenje u ovom i bilo kojem drugom centru i bilo kojoj drugoj državi. Ne uključuje klijentovo samolečenje korišćenjem buprenorfina ili metadona.

17. Lek koji se koristi u sadašnjoj supstitucionoj terapiji opioidima propisanoj u ovom centru?

Tip vrednosti:

1.Metadon.

2.Buprenorfin.

3.Drugo.

0.Nepoznat podatak.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Da li je sadašnja supstitucionna terapija opioidima propisana u ovom centru?” jednak „Da”.

Napomena: *Ne uključuje klijentovo samolečenje korišćenjem buprenorfina ili metadona.*

18. Koji se lek koristi u supstitucionoj terapiji u ovoj epizodi lečenja – drugo

Tip vrednosti: Tekst.

Logička kontrola: Obavezno je uneti vrednost ako je odgovor na pitanje „Lek koji se koristi u sadašnjoj supstitucionoj terapiji opioidima propisanoj u ovom centru?” jednak „Drugo”. Dužina polja je minimum 1, a maksimum 100 karaktera.

Tabela 3. Nazivi supstanci upisani zajedno sa njihovim žargonskim nazivima^{13,14,15,16}

Supstanca	Sleng, žargonski naziv
amfetamin	amfi; spid
buprenorfin	bup; B
fenciklidin	anđeoski prah; PCP
GHB	tečni ekstazi; droga za silovanje; G
hašiš	haki; staf; šit; tiš
heroin	konjina; dop; hors; žuto; žutica; pajdo; paja
kanabis – ostalo	skank
ketamin	K; special K
kokain	belo; koka; koks; kraljevska droga; lobe; sneško; koki
kek	rok
LSD	esid; kiselina; acid
marihuana	trava; vutra; gras; trica
MDMA	ekstazi; adam; ekser
metamfetamin	kristal; met; krank; led; ajs
morfin	morfi
opijum	crno; okica

13 Petrović SP. Droga i ljudsko ponašanje - 6. Izdanje: AGM knjiga 2019.

14 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. European Questionnaire on Drug Use among People living in prison (EQDP) (Methodological guidelines) 2021 [Available from: https://www.emcdda.europa.eu/publications/technical-reports/european-questionnaire-drug-use-among-prisoners-eqdp-methodological-guidelines_en].

15 Šinka H, Nadord S. Ecstasy acute poisoning. ABC-časopis urgentne medicine. 2013;13(1):28-33.

16 Vujić Z. Natural substances that may cause addiction. Lekovite sirovine. 2008(28):29-40.

Tabela 4. Nazivi supstanci upisani zajedno sa njihovim komercijalnim nazivima^{17,18,19,20}

Supstanca	Žargonski naziv
alfentanil	Rapifen®
buprenorfin	Buprenorfin Alkaloid®
fenobarbital	Phenobarbiton; Phenobarbiton-Natrijum HF
fentanil	Durogesic®; Fentanyl; Fentanyl Panpharma; Victanyl®
hidromorfon	Jurnista®
metadon	Metadon Alkaloid®; Metadon Molteni; Metadon
metilfenidat	Concerta®
morfin	Morfin Hidrohlorid Alkaloid®
morfin-sulfat	Oramorph®
oksikodon	Codexy®; Codexy® PR; Targinact (u kombinaciji sa naloksonom)
petidin	Dolantin®
remifentanil	Remifentanil B. Braun; Ultiva®
sufentanil	Sufenta® Forte
tapentadol	Palexia®; Palexia® SR
tramadol	Tramafort®; Trodon; Doreta® (u kombinaciji sa paracetamolom); Doreta® SR (u kombinaciji sa paracetamolom); Zaracet® (u kombinaciji sa paracetamolom)

17 Petrović SP. Droga i ljudsko ponašanje - 6. Izdanje: AGM knjiga 2019.

18 European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. European Questionnaire on Drug Use among People living in prison (EQDP) (Methodological guidelines) 2021 [Available from: https://www.emcdda.europa.eu/publications/technical-reports/european-questionnaire-drug-use-among-prisoners-eqdp-methodological-guidelines_en].

19 Šinka H, Nadorđ S. Ecstasy acute poisoning. ABC-časopis urgentne medicine. 2013;13(1):28-33.

20 Vujić Z. Natural substances that may cause addiction. Lekovite sirovine. 2008(28):29-40.

O Autoru

Aleksandar Medarević je lekar odrastao u Raški, a od 2003 živi i radi u Beogradu. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu, Univerziteta u Beogradu, na kojem je uspešno okončao specijalističke i doktorske studije. Proučava prošlost, sadašnjost i budućnost zdravlja. U svom radu s drži ideje o ljudima, mestu i svrsi. Za blagostanje svakog pojedinca neophodni su zdravi međuljudski odnosi s drugim ljudima, sigurno mesto za život, smislen i koristan rad u školi ili na radnom mestu koji pruža osećaj svrhe u slobodno izabranom okruženju.

Kontakt adresa: aleksandar_medarevic@batut.org.rs

Literatura

1. ZAKON o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 99/2010 i 57/2018, dostupno na sledećoj adresi: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/reg/viewAct/62442dc5-7844-44a8-9e53-1ab1dda6f696>
2. American Psychiatric Association (APA). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 2013.
3. Wunsch MJ. Addiction medicine: an important field for public health. J Public Health Res. 2012;1(2):141-2.
4. ZAKON o zdravstvenoj zaštiti, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 25/2019, dostupno na sledećoj adresi: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2019/25/2/reg>
5. ZAKON o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 92/2023, dostupno na sledećoj adresi: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2023/92/15/reg>
6. European Monitoring Centre for D, Drug A. Treatment demand indicator (TDI) standard protocol 3.0 : guidelines for reporting data on people entering drug treatment in European countries. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction; 2012.
7. PRAVILNIK o utvrđivanju spiska psihoaktivnih kontrolisanih supstanci, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 40/2023, dostupno na sledećoj adresi: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/viewdoc?uuid=1c024d21-14d3-4aa8-a98e-8272ef4fd081>
8. European Monitoring Centre for D, Drug A. Manual for carrying out facility surveys using the European Facility Survey Questionnaire (EFSQ). Lisbon: European Monitoring Centre for, Drugs Drug, Addiction; 2017.
9. Carlat DJ. The psychiatric interview: A practical guide: Lippincott Williams & Wilkins; 2005
10. European Federation of National Associations Working with the Homeless. ETHOS – TAKING STOCK 2006.

11. PORODIČNI ZAKON, Službeni glasnik Republike Srbije, br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015), dostupno na sledećoj adresi: <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2005/18/7/reg>
12. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Polydrug use: health and social responses 2021 [Available from: https://www.emcdda.europa.eu/publications/mini-guides/polydrug-use-health-and-social-responses_en]
13. Petrović SP. Droga i ljudsko ponašanje - 6. Izdanje: AGM knjiga 2019.
14. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. European Questionnaire on Drug Use among People living in prison (EQDP) (Methodological guidelines) 2021 [Available from: https://www.emcdda.europa.eu/publications/technical-reports/european-questionnaire-drug-use-among-prisoners-eqdp-methodological-guidelines_en]
15. Šinka H, Nađorđ S. Ecstasy acute poisoning. ABC-časopis urgentne medicine. 2013;13(1):28-33
16. Vujić Z. Natural substances that may cause addiction. Lekovite sirovine. 2008(28):29-40.

CIP